

2011

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑΣ
ΣΤΟΥΣ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Συντάκτες: **Μαργαρίτα Τζάλη, Νίκος Προμπονάς, Jakob Fric**
Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Βαλτόπαπια *Aythya nyroca*, Λίμνη Κουμουνδούρου

© Λ. Σταύρακας

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:

Τζάλη Μ., Προμπονάς Ν., Fric J., 2012. Τα πουλιά των υγροτόπων της Αττικής. Πρόγραμμα Παρακολούθησης Ορνιθοπανίδας στους Υγρότοπους της Αττικής. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα. σελ. 69.

Περιεχόμενα

1. Περίληψη	1
2. Εισαγωγή	2
3. Μεθοδολογία	3
4. Κατάλογος υγρότοπων Αττικής	4
5. Αποτελέσματα	5
5.1. Γενικά στοιχεία	6
5.2. Είδη Ορνιθοπανίδας στους υγρότοπους	8
5.2.1. Αρπακτικά	8
5.2.2. Καλοβατικά	9
5.2.3. Υδροβία	11
5.2.4. Παρυδάτια	13
5.2.5. Γλαρόμορφα	14
5.2.6. Στρουθιόμορφα και άλλα	16
5.3. Είδη που χρήζουν προστασίας	19
5.4. Τρία χρόνια λειτουργίας υλοποίησης του προγράμματος	22
5.5. Περιστασιακές παρατηρήσεις	23
5.6. Αναλυτικά αποτελέσματα	24
5.6.1. Εκβολές ποταμών Πικροδάφνης, Ιλισού και Κηφισού	24
5.6.2. Έλος Σχινιά	28
5.6.3. Έλος Λούτσας	31
5.6.4. Έλος Βραυρώνας	34
5.6.5. Ρέμα Ραφήνας	37
5.6.6. Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού / Εκβολή Ασωπού	39
5.6.7. Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων, Υγρότοπος Πάχης	43
5.6.8. Λίμνη Κουμουνδούρου	45
5.6.9. Έλος Λουτρός	49
5.6.10. Έλος Μπρέξιζας	51
5.7. Υγρότοποι Ανατολικής και Δυτικής Αττικής	53
6. Συμπεράσματα	56
7. Ευχαριστίες	58
8. Βιβλιογραφία	59

Φωτογραφίες εξώφυλλου: Σπ.Σκαρέας, Γελογάρωνα, Έλος Λούτσας, οπισθόφυλλου:
Στ.Τσαρτακλέας, Βαρβάρες, Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων

1. Περίληψη

Το πρόγραμμα καταγραφής των πουλιών των υγρότοπων της Αττικής είναι μια προσπάθεια συστηματικής καταγραφής της ορνιθοπανίδας και συλλογής πληθυσμιακών στοιχείων για τα πουλιά των υγρότοπων της Αττικής. Στόχος είναι να καλυφθούν οι 13 κυριότεροι υγρότοποι της Αττικής. Το 2011 οι ομάδες που σχηματίστηκαν και οι υγρότοποι που καλύφθηκαν ήταν 10, ενώ προστέθηκε στο πρόγραμμα ένας επιπλέον υγρότοπος, ο υγρότοπος της Μπρέξιζας. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2008 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

1

Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται στον κάθε υγρότοπο 6 επισκέψεις. Στο σύνολο των καταγραφών που πραγματοποιήθηκαν το 2011 καταγράφηκαν πάνω από 32.500 πουλιά από 157 είδη. Από τα είδη που παρατηρήθηκαν 43 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα Πουλιά, ενώ 27 είδη έχουν χαρακτηριστεί στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) ως Σχεδόν Κινδυνεύοντα, Τρωτά ή Κινδυνεύοντα.

Βάσει των στοιχείων που συλλέχθηκαν προκύπτει ότι οι υγρότοποι της Αττικής φιλοξενούν σημαντικό αριθμό πουλιών και αποτελούν καταφύγιο για τα πουλιά που παραμένουν στην περιοχή όλο το χρόνο, μεταναστευτικό σταθμό και τόπο αναπαραγωγής διαφόρων ειδών. Παρατηρήθηκε ότι κύρια οι υγρότοποι της Ανατολικής Αττικής χρησιμοποιούνται από τα μεταναστευτικά πουλιά ως σταθμοί ξεκούρασης και τροφοληψίας. Ακόμα και οι μικρότεροι σε έκταση υγρότοποι φιλοξενούν μεταναστευτικά παρυδάτια και καλοβατικά πουλιά. Για τη διαχείμαση χρησιμοποιούνται κύρια οι μεγαλύτεροι σε μέγεθος υγρότοποι, με τις λιμνοθάλασσες να φιλοξενούν το μεγαλύτερο αριθμό παρυδάτιων-καλοβατικών και τη λίμνη Κουμουνδούρου τους μεγαλύτερους αριθμούς υδροβίων.

Αξιοσημείωτο γεγονός για το 2011 αποτελεί η περίπτωση του υγρότοπου του Λουτρού, ο οποίος αναδεικνύει την αξία των εποχιακά πλημμυριζόμενων υγρότοπων, καθώς ο κατακλυσμός της περιοχής του υγρότοπου με νερό το 2011 όχι μόνο τον κατέστησε μεταναστευτικό σταθμό για τα πουλιά, αλλά χρησιμοποιήθηκε και ως χώρος φωλιάσματος για έναν πλήθος παρυδάτιων και υδροβίων πουλιών. Ένα δεύτερο σημείο στο οποίο διαφέρει το 2011 σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές του προγράμματος είναι η αξιοποίηση στοιχείων που συλλέξαν οι εθελοντές του προγράμματος σε επισκέψεις εκτός των προγραμματισμένων. Αν και δεν συνεκτιμήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων η ανάλυσή τους είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μιας και οδήγησε στην σημαντική αύξηση των ειδών που έχουν παρατηρηθεί στον κάθε υγρότοπο, ενώ 10 νέα είδη προστέθηκαν στον κατάλογο των ειδών που έχουν παρατηρηθεί καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος στους υγρότοπους. Οι προγραμματισμένες συστηματικές επισκέψεις επιτρέπουν τη στατιστική επεξεργασία και παρουσίαση των στοιχείων και σύγκρισή τους σε βάθος χρόνου, ενώ οι περιστασιακές επισκέψεις παρουσιάζουν την ακόμα μεγαλύτερη ποικιλία ειδών πουλιών, που απαντώνται στους υγρότοπους.

Στο πρόγραμμα χρησιμοποιούνται με επιτυχία ηλεκτρονικά πρωτόκολλα, που σε συνδυασμό με τη δημιουργία βάσης δεδομένων, αποτελούν ένα χρηστικό εργαλείο

με δυνατότητες άμεσης ανάλυσης και επεξεργασίας των δεδομένων που συλλέγονται.

Η εθελοντική συμμετοχή παρατηρητών πουλιών (ορνιθοπαρατηρητών), οι οποίοι αφιέρωσαν χρόνο και κόπο για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, απέδειξε για άλλη μια φορά ότι ο καθένας μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά στη συλλογή πολύτιμων επιστημονικών στοιχείων και να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση και προστασία της φύσης.

Το πρόγραμμα πρόκειται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, με στόχο να καλυφθούν όλες οι περιοχές και να συλλεχθούν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία για τις τάσεις των ειδών στους υγρότοπους του λεκανοπεδίου της Αττικής.

2

2. Εισαγωγή

Οι υγρότοποι της Αττικής είναι από τους πλέον σημαντικούς βιότοπους για τα πουλιά της περιοχής και όχι μόνο, καθώς χρησιμοποιούνται είτε ως τόποι αναπαραγωγής, είτε ως τόποι διαχείμασης ή απλά ως στάσεις ανεφοδιασμού κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης. Η σημασία τους αντικατοπτρίζεται και στην ποικιλία των πουλιών καθώς και άλλων ειδών πανίδας και χλωρίδας που απαντώνται σε αυτούς. Η παρουσία και η αφθονία των πουλιών σχετίζεται με την κατάσταση των υγρότοπων που αντιμετωπίζουν συνεχείς απειλές και πιέσεις, κύρια λόγω της αστικοποίησης της περιβάλλουσας περιοχής τους και τις υπόλοιπες ανθρώπινες δραστηριότητες.

Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η συστηματική καταγραφή των πουλιών και η συλλογή πληθυσμιακών στοιχείων για τα πουλιά στους υγρότοπους της Αττικής και απευθύνεται κυρίως στους παρατηρητές που ήδη επισκέπτονται τους υγρότοπους αυτούς για παρατήρηση πουλιών ή άλλες μορφές αναψυχής. Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και τα μέλη της παρακολουθούν εδώ και χρόνια τους υγρότοπους της Αττικής και τα πουλιά που απαντώνται σε αυτούς, αλλά όχι συστηματικά και συντονισμένα όπως στο πρόγραμμα αυτό.

Το πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση των γνώσεών μας σχετικά με την παρουσία και τους πληθυσμούς των πουλιών στους υγρότοπους της Αττικής σε βάθος χρόνου, έτσι ώστε να μπορούν να προσδιοριστούν η κατάσταση και οι τάσεις των πληθυσμών των ειδών. Τα στοιχεία αυτά, μαζί με τα στοιχεία που συλλέγονται από τους Υπεύθυνους Παρακολούθησης Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά και από τις δακτυλιώσεις που πραγματοποιούνται από το Ελληνικό Κέντρο Δακτυλίωσης Πουλιών σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, θα δημιουργήσουν προοδευτικά μια συνολική εικόνα για τα πουλιά και τα ενδιαυτήματά τους στους αττικούς υγρότοπους.

Οι παρατηρητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα χωρίστηκαν σε ομάδες παρακολούθησης. Η κάθε ομάδα ανέλαβε καταγραφές τουλάχιστον σε έναν υγρότοπο και σε αυτήν συμμετέχει τουλάχιστον ένας έμπειρος ορνιθολόγος που γνωρίζει καλά τις περιοχές καταγραφής.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε τον πιλοτικό χαρακτήρα του παρόντος προγράμματος. Πέρα από την συλλογή πολύτιμων δεδομένων για τους υγρότοπους, το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην προώθηση καινούργιων πρωτοκόλλων καταγραφής υγροτοπικών ειδών σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία βελτιώνουν και διευκολύνουν σημαντικά τη διαδικασία καταχώρησης και ανάλυσης δεδομένων. Από την άλλη, τα πρωτόκολλα αυτά έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε η συμπλήρωσή τους να απαιτεί τη λιγότερη δυνατή προσπάθεια από τους παρατηρητές.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2008 και η παρούσα αναφορά περιλαμβάνει την επεξεργασία των δεδομένων όπως αυτά προέκυψαν από τον τρίτο χρόνο παρακολούθησης (Ιανουάριος 2011 – Νοέμβριος 2011), καθώς και μια πρώτη προσπάθεια για σύγκριση των αποτελεσμάτων των προηγούμενων ετών υλοποίησης του προγράμματος.

3. Μεθοδολογία

Η παρούσα μεθοδολογία βασίζεται στη μέθοδο “**Look-see**” (Bibby & Burgess 1992) καθώς και στις μεθοδολογίες υφιστάμενων προγραμμάτων όπως είναι οι “Μεσοχειμωνιάτικες Καταμετρήσεις Υδροβίων Πουλίων” ή το “The Wetland Bird Survey” του British Trust for Ornithology (BTO).

Εν συντομία, οι παρατηρητές καταγράφουν όλα τα είδη πουλιών από προεπιλεγμένα σημεία σε όλους τους τύπους ενδιαιτημάτων του υγρότοπου.

Εκτιμάται ότι η μέθοδος “Look-see” είναι η πλέον κατάλληλη μέθοδος για την ταχεία ορνιθολογική αξιολόγηση περιοχών, αφού επιτρέπει τη γρήγορη ορνιθολογική αναγνώρισή τους αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό την υφιστάμενη γνώση για κάθε περιοχή. Η μέθοδος αφορά ορνιθολογικές καταγραφές από επιλεγμένες θέσεις-διαδρομές με βάση την προηγούμενη γνώση της.

Ο παρατηρητής επιλέγει εκ των προτέρων τις πλέον κατάλληλες θέσεις ή διαδρομές (π.χ. γνωστές θέσεις φωλιάσματος, κατάλληλο ενδιαίτημα από χάρτη βλάστησης), κατά την κρίση του αλλά και με βάση τη βιβλιογραφική πληροφορία (π.χ. Cramp & Simmons 1977 και Snow & Perrins 1998, που είναι διαθέσιμα στη βιβλιοθήκη της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας) για τη χρήση των ενδιαιτημάτων από τα αναμενόμενα είδη. Συγκεκριμένα, η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται κυρίως σε θέσεις ή διαδρομές οι οποίες:

- επιβεβαιώνονται από παλαιότερες έρευνες ή παρατηρήσεις και
- κρίνονται ως οι πλέον κατάλληλες για τα αναμενόμενα είδη με βάση το χάρτη βλάστησης ή ενδιαιτημάτων.

Ωστόσο, εξετάζονται και οι λιγότερο κατάλληλες για τα αναμενόμενα είδη θέσεις, όπως και θέσεις στις οποίες υπάρχει μικρή πιθανότητα παρουσίας των αναμενόμενων ειδών. Με την πάροδο του χρόνου και την εξοικείωση με την περιοχή αυξάνεται και η αποτελεσματικότητα των καταγραφών. Για το λόγο αυτό, και ειδικότερα στην περίπτωση που οι παρατηρήσεις αφορούν είδη με αραιούς

πληθυσμούς, όπως τα αρπακτικά πουλιά, συνιστάται οι παρατηρήσεις να πραγματοποιηθούν για τουλάχιστον δύο αναπαραγωγικές περιόδους.

Το συστηματικό σφάλμα που προκύπτει από τις διαφορετικές συνήθειες, τη φαινολογία ή την ανιχνευσιμότητα συγκεκριμένων ειδών έχει ήδη συμπεριληφθεί στη μέθοδο και υπάρχουν σχετικοί συντελεστές διόρθωσης.

4. Κατάλογος υγρότοπων Αττικής

4

Στο πρόγραμμα εντάσσονται οι σημαντικότεροι υγρότοποι της Αττικής:

A/A	Υγρότοπος
1	Εκβολές Κηφισού και Ιλισσού
2	Εκβολή Πικροδάφνης
3	Αλυκές Αναβύσσου
4	Έλος Σχινιά
5	Έλος Λούτσας
6	Έλος Βραυρώνας
7	Ρέμα Ραφήνας
8	Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού, Εκβολή Ασωπού
9	Έλος Βουρκάρι Μεγάρων, Υγρότοπος Πάχης
10	Λίμνη Κουμουνδούρου
11	Λιμνοθάλασσα Ψάθας
12	Λίμνη Μαραθώνα
13	Έλος Λουτρός
14	Υγρότοπος Μπρέξιζας

5. Αποτελέσματα

Οι επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στους υγρότοπους το διάστημα Νοέμβριος 2008 – Νοέμβριος 2011 ήταν 20 και πραγματοποιήθηκαν τους μήνες που παρουσιάζονται παρακάτω.

Το σύνολο των πραγματοποιηθέντων επισκέψεων και τα στοιχεία των οποίων χρησιμοποιήθηκαν για την παρούσα αναφορά αφορούν τις παρακάτω επισκέψεις:

5

	2008/11 - 2008/12	2009/01	2009/03	2009/05	2009/07	2009/09	2009/11	2010/01	2010/03	2010/05	2010/06	2010/07	2010/09	2010/11	2011/01	2011/03	2011/05	2011/07	2011/09	2011/11
Εκβολές Κηφισού / Ιλισού																				
Εκβολές Πικροδάφνης																				
Εκβολές Ραφήνας																				
Ελος Βραυρωίνας																				
Ελος Λούτσας																				
Ελος Σχινιά																				
Βουρκάρι																				
Κουμουναύρου																				
Λιμνοθάλασσα Σκάλας/Ωρωπού																				
Λουτρός																				
Υγρότοπος Μπρέξιζας																				

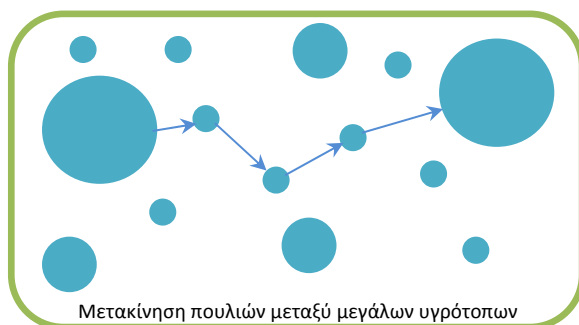
Για το 2011 καλύφθηκε το μεγαλύτερο μέρος των υγρότοπων, ενώ δεν πραγματοποιήθηκαν καταγραφές στους υγρότοπους της αλυκής Αναβύσσου, της λιμνοθάλασσας Ψάθας και της λίμνης του Μαραθώνα. Επιπλέον, το πρόγραμμα επεκτάθηκε σε έναν ακόμα υγρότοπο, τον υγρότοπο της Μπρέξιζας.

Υγρότοπος Βουρκάρι © Σ. Βιδάλη

5.1. Γενικά στοιχεία

Οι υγρότοποι της Αττικής είναι ένα σύστημα μικρών κυρίως υγρότοπων. Επιτελούν σημαντικές λειτουργίες τόσο μεμονωμένα, όσο και ως σύνολο. Παρόλο που κάποιοι από αυτούς είναι πολύ μικροί και με την πρώτη ματιά δε φαίνεται να επιτελούν σημαντικές λειτουργίες όταν μελετώνται μεμονωμένα, μπορεί να αποτελούν μια πολύ σημαντική συνιστώσα ενός ευρύτερου φυσικού συστήματος.

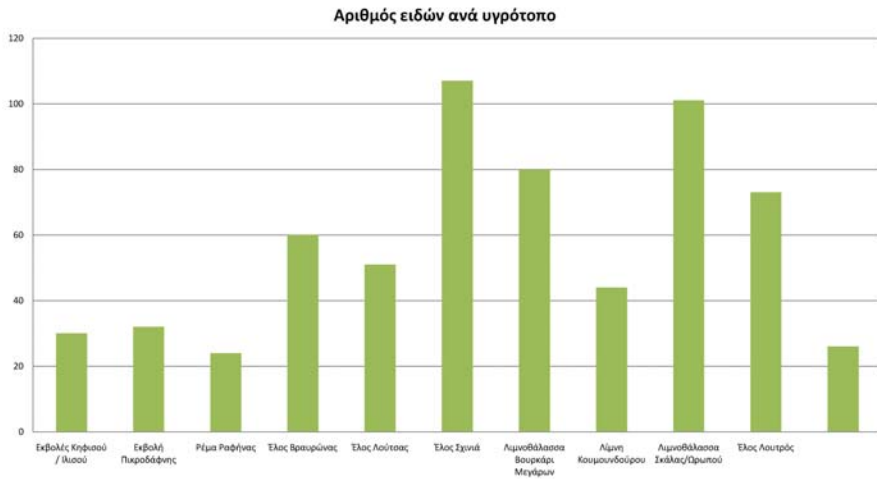

6

Μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες των συστημάτων αυτών, πέρα από το ότι συντηρούν πληθυσμούς πουλιών, οι οποίοι θα μπορούσαν να μειωθούν σημαντικά ή να εκλείψουν από την περιοχή με την καταστροφή των υγρότοπων αυτών, είναι ότι συμβάλλουν στη μετανάστευση και διασπορά των υδρόβιων και υγροτοπικών ειδών. Όπως φαίνεται και στο παραπάνω σχήμα, τα πουλιά κατά τη μετακίνησή τους από και προς τους μεγάλους υγρότοπους χρησιμοποιούν τους ενδιάμεσους μικρούς και μεσαίους υγρότοπους ως σταθμούς ξεκούρασης και τροφοληψίας. Η λειτουργία αυτή δεν αναφέρεται μόνο στα μεταναστευτικά πουλιά, που κάνουν πολύ μεγάλες διακρατικές διαδρομές, αλλά και σε είδη τα οποία μετακινούνται μέσα στην Ελλάδα ή ακόμα και την Αττική.

Στο σύνολο των καταγραφών που πραγματοποιήθηκαν το 2011 καταγράφηκαν 32.500 άτομα από 157 είδη, ενώ την περίοδο 2008-2011 καταγράφηκαν 185 είδη. Το 2011 προστέθηκαν 19 νέα είδη στη λίστα των ειδών που έχουν παρατηρηθεί στα πλαίσια του προγράμματος. Σε όλους τους υγρότοπους παρατηρήθηκαν τουλάχιστον 25 είδη πουλιών, με το μέγιστο αριθμό να παρατηρείται στη λιμνοθάλασσα της Σκάλας Ωρωπού (101 είδη) και το έλος Σχινιά (107 είδη), πράγμα που πιθανότατα σχετίζεται με το μέγεθος των υγρότοπων αυτών, αλλά και με την πραγματοποίηση όλων των επισκέψεων από τους εθελοντές που τους παρακολουθούν.

7

Βαρβάρες, Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων © Στ. Τσαρτακλέας

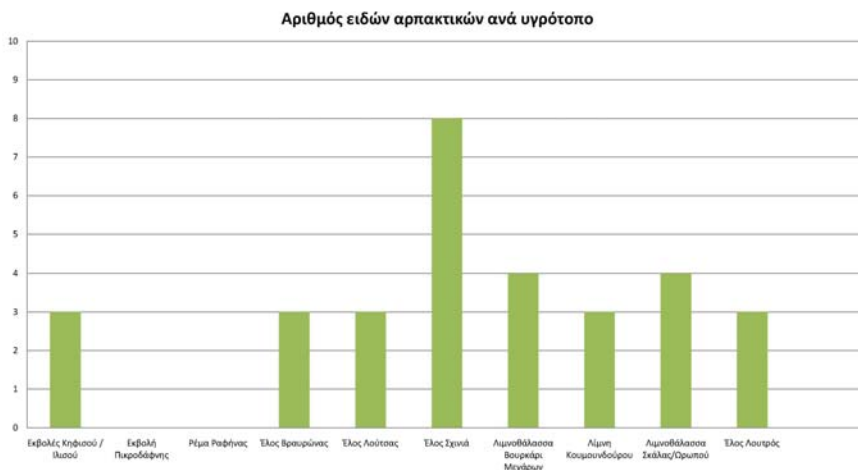
5.2. Είδη Ορνιθοπανίδας στους υγρότοπους

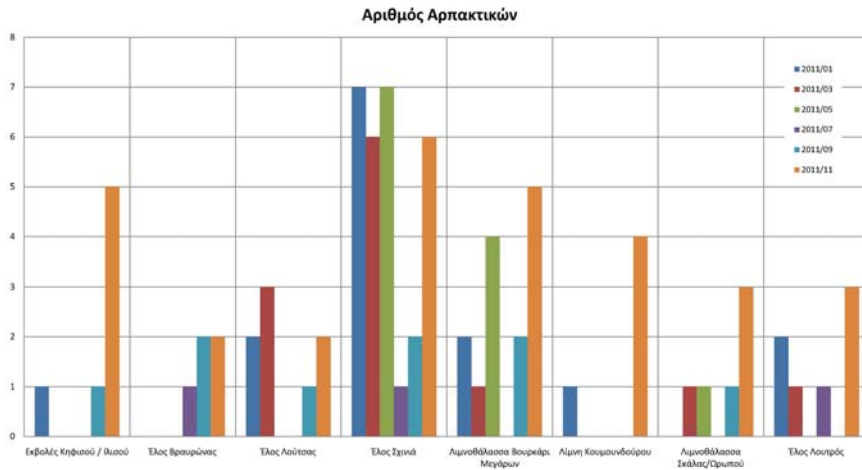
Τα πουλιά που παρατηρήθηκαν στους υγρότοπους, έχουν χωριστεί στις βασικές κατηγορίες ειδών των υγρότοπων: τα παρυδάτια, τα υδρόβια, τα καλοβατικά, τα αρπακτικά, τα γλαρόμορφα, τα στρουθιόμορφα και άλλα. Για όλες αυτές τις κατηγορίες παρουσιάζονται αναλυτικά αποτελέσματα παρακάτω.

5.2.1. Αρπακτικά

Τα αρπακτικά, τα οποία παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2011 είναι κυρίως είδη μόνιμοι κάτοικοι των υγρότοπων, όπως είναι το Βραχοκίρκινο (*Falco tinnunculus*) και η Γερακίνα (*Buteo buteo*).

Ο μεγαλύτερος αριθμός ειδών αρπακτικών παρατηρήθηκε στο έλος Σχινιά (8 είδη), ενώ κατά τη διάρκεια του έτους ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων παρατηρήθηκε τον Ιανουάριο και τον Μάιο και πάλι στον ίδιο υγρότοπο. Τα πλέον ενδιαφέροντα είδη που παρατηρήθηκαν είναι ο Ψαραετός (*Pandion haliaetus*) και το Δενδρογέρακο (*Falco subbuteo*) στο έλος Σχινιά, αλλά και οι Χειμωνόκιρκοι (*Circus cyaneus*) τον Νοέμβριο στο έλος Σχινιά και τη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού. Επιπλέον, παρατηρήθηκε και φέτος Αετογερακίνα (*Buteo rufinus*) τον Νοέμβριο στη λίμνη Κουμουνδούρου.

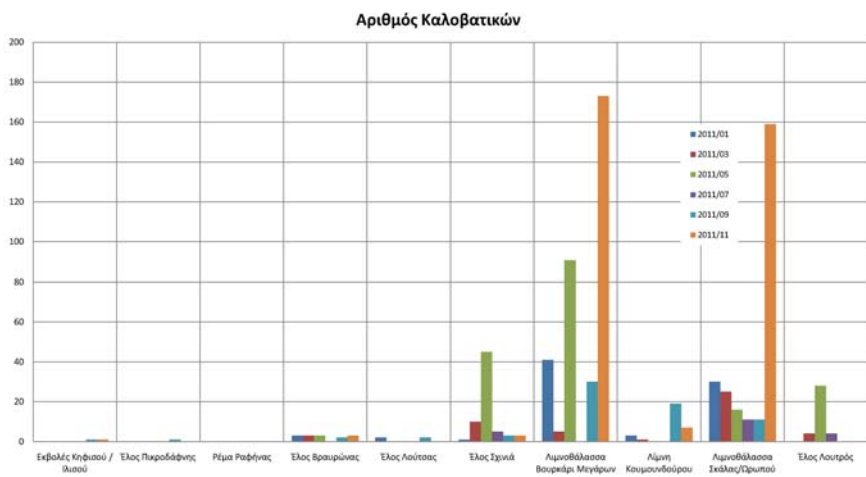
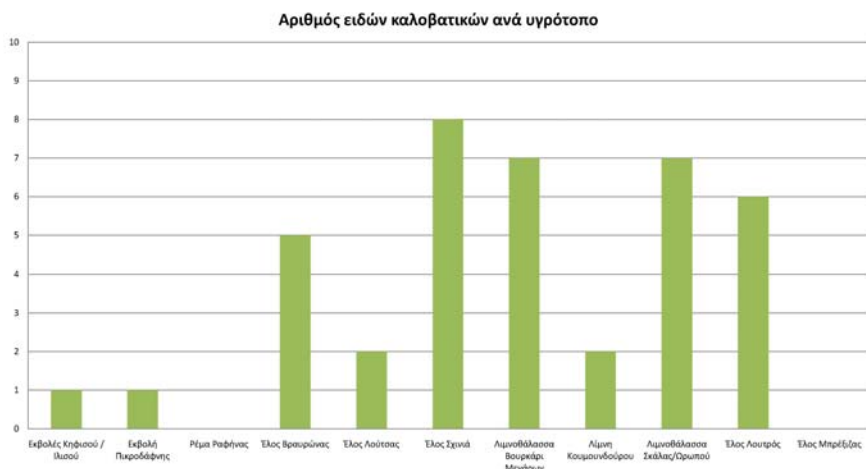
Καλαμόκιρκος, Έλος Λούτσας © Σπ. Σκαρέας

5.2.2. Καλοβατικά

Τα είδη καλοβατικών, τα οποία παρατηρούνται στην Ελλάδα είναι τόσο μεταναστευτικά, όσο και μόνιμοι κάτοικοι της ελληνικής επικράτειας. Στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής οι υγρότοποι χρησιμοποιούνται μόνο ως μεταναστευτικοί σταθμοί από τα είδη αυτά και ως περιοχές διαχείμασης.

Τα περισσότερα είδη καλοβατικών παρατηρήθηκαν στο έλος Σχινιά (8 είδη), με πλέον ασυνήθιστο είδος τον Γερανό (*Grus grus*) που παρατηρήθηκε στη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού. Στον υγρότοπο Βουρκάρι Μεγάρων παρατηρήθηκε ένα σμήνος με

60 Χαλκόκοτες (*Plegadis falcinellus*), κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου. Πορφυροτσικνιάδες (*Ardea purpurea*) παρατηρήθηκαν σε ορισμένους υγρότοπους κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου, με πιο αναπάντεχη την καταγραφή του είδους στην εκβολή του ρέματος της Πικροδάφνης.

Άλλα είδη καλοβατικών που χρησιμοποιούν τους υγρότοπους κατά τη μετανάστευσή τους είναι ο Κρυπτοτσικνιάς (*Ardeola ralloides*) και ο Μικροτσικνιάς (*Ixobrychus minutus*) που παρατηρήθηκαν κατά την εαρινή και την φθινοπωρινή μετανάστευση, όπως και ο Νυχτοκόρακας (*Nycticorax nycticorax*). Το είδος που παρατηρείται όλο το χρόνο και στους περισσότερους υγρότοπους, με αυξομειώσεις στον πληθυσμό του είναι ο Λευκοτσικνιάς (*Egretta garzetta*), με τα μέγιστα να παρατηρούνται κατά τη μεταναστευτική περίοδο.

Παράλληλα, ο Σταχτοτσικνιάς (*Ardea cinerea*) παρατηρείται τη χειμερινή περίοδο σε μεγάλους αριθμούς (165 άτομα τον Νοέμβριο), μαζί με τον Αργυροτσικνιά

(*Casmerodius albus*) και το Φοινικόπτερο (*Phoenicopterus ruber*) σε μικρότερους όμως αριθμούς, κύρια στις λιμνοθάλασσες της Αττικής. Οι λιμνοθάλασσες της Σκάλας Ωρωπού και Βουρκαρίου συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό καλοβατικών, λόγω της μορφολογίας τους και των ρηχών υφάλμυρων νερών που διαθέτουν.

Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί είναι ότι κατά τη μετανάστευση η παρουσία ή η απουσία ειδών μπορεί να σχετίζεται άμεσα με τις καιρικές συνθήκες ή την «τύχη» του παρατηρητή να συμπέσει η επίσκεψή του με την παρατήρηση κάποιων ειδών – μιας και αυτά πολύ πιθανόν να παραμείνουν για μικρό μόνο χρονικό διάστημα στον υγρότοπο.

11

5.2.3. Υδρόβια

Τα υδρόβια είδη που παρατηρούνται στην Ελλάδα χρησιμοποιούν τους υγρότοπους της χώρας κύρια ως περιοχές διαχείμασης και αναπαραγωγής. Στην Αττική οι υγρότοποι χρησιμοποιούνται για διαχείμαση, ενώ μερικά είδη παραμένουν καθόλη τη διάρκεια του έτους, όπως για παράδειγμα η Νερόκοτα (*Gallinula chloropus*).

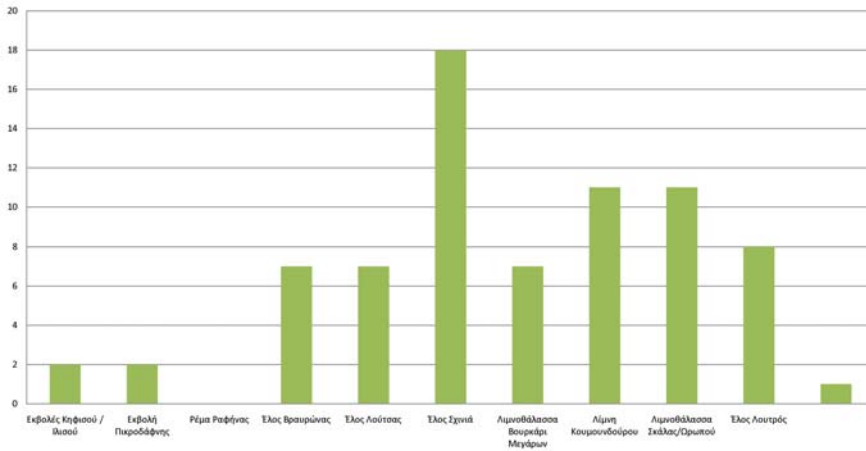
Κιρκίρια, Λίμνη Κουμουνδούρου © Α. Σταύρακας

Το έλος Σχινιά (18 είδη), η λίμνη Κουμουνδούρου (11 είδη) και η λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού φιλοξενούν τα περισσότερα είδη υδροβίων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι όλα τα είδη αφρόπαπιων που απαντώνται στην Ελλάδα παρατηρήθηκαν στους υγρότοπους, καθώς και 3 είδη βουτόπαπιων.

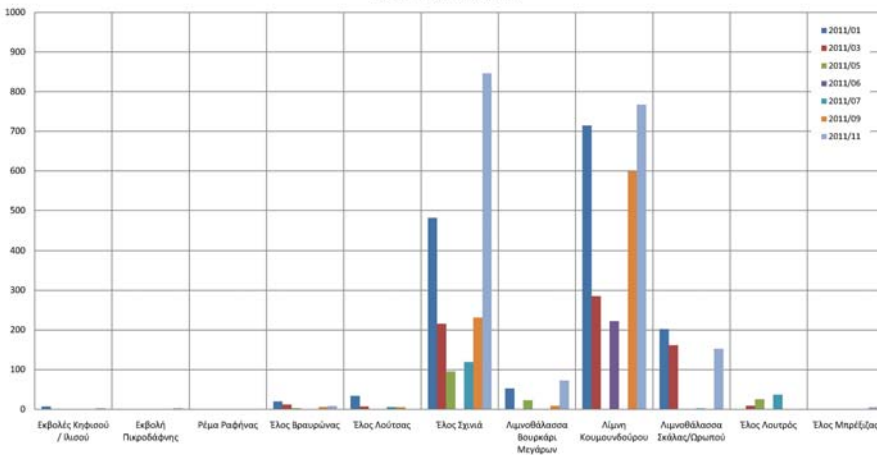
Τα πλέον ενδιαφέροντα είδη είναι η Βαλτόπαπια (*Aythya nyroca*) που παρατηρήθηκε σε μεγάλους αριθμούς στο έλος Σχινιά και στη λίμνη Κουμουνδούρου (34 και 44

άτομα αντίστοιχα τον Ιανουάριο και τον Νοέμβριο), αλλά και το Φερεντίνι (*Netta rufina*) που παρατηρήθηκε στο έλος Σχινιά και ο Καπακλής (*Anas strepera*) στην λίμνη Κουμουνδούρου. Τα είδη, τα οποία δεν παρατηρούνται συχνά στους υγρότοπους της Αττικής και αποτελούν αξιόλογες παρατηρήσεις για το 2011 είναι η Λαγγόνα (*Phalacrocorax pygmaeus*) στο έλος Σχινιά, ο Θαλασσοπρίστης (*Mergus serrator*) στη λιμνοθάλασσα Σκάλας/Ωρωπού και το Λαμπροβούτι (*Gavia arctica*) στην εκβολή Κηφισού/Ιλισού.

Αριθμός ειδών υδρόβιων ανά υγρότοπο

Αριθμός Υδροβίων

Στην Αττική αναπαράγονται το Νανοβουτηχτάρι (*Tachybartus ruficollis*), η Πρασινοκέφαλη Πάπια (*Anas platyrhynchos*), η Φαλαρίδα (*Fulica atra*), η Νερόκοτα και η Νεροκοτσέλα (*Rallus aquaticus*). Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντική είναι όχι μόνο για την Αττική, αλλά για όλη την περιφέρεια της ανατολικής Στερεάς Ελλάδας η αναπαραγωγή σε υγροτόπο της Αττικής της Βαλτόπαπιας, και πιο συγκεκριμένα στο Σχινιά. Η Βαλτόπαπια έχει χαρακτηριστεί και σε παγκόσμιο επίπεδο ως Σχεδόν Κινδυνεύον είδος. Οι μεγαλύτεροι αριθμοί Βαλτόπαπιας παρατηρήθηκαν στη λίμνη

Κουμουνδούρου και το έλος Σχιτιά τον Ιανουάριο, αλλά το είδος παρατηρήθηκε και σε δύο μικρούς υγρότοπους (έλος Λούτσας, υγρότοπος Λουτρός).

Στους περισσότερους υγρότοπους ο αριθμός των υδροβίων περιορίζεται σε περίπου 20 άτομα συνολικά, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, μιας και πρόκειται για ιδιαίτερα μικρούς υγρότοπους. Όπως φαίνεται, οι υγρότοποι φιλοξενούν τους μεγαλύτερους αριθμούς κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου (Νοέμβριο – Φεβρουάριο), ενώ ο αριθμός των ατόμων που παραμένουν την καλοκαιρινή περίοδο είναι μικρός, με ακόμα λιγότερα είδη και ζευγάρια να αναπαράγονται. Οι μεγάλοι αριθμοί υδροβίων που παρατηρήθηκαν στη λίμνη Κουμουνδούρου και στο έλος Σχιτιά κατά τον μήνα Νοέμβριο οφείλονται κατά βάση στο μεγάλο αριθμό Φαλαρίδων που απαντώνται στην περιοχή (630 και στις δύο περιπτώσεις). Στην περίπτωση της λιμνοθάλασσας της Σκάλας Ωρωπού παρατηρείται η παντελής απουσία των υδροβίων κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

5.2.4. Παρυδάτια

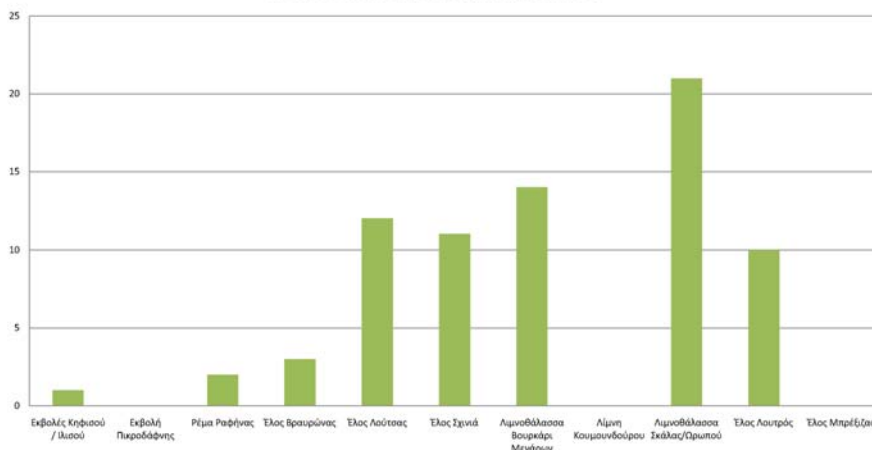
Τα περισσότερα είδη παρυδάτιων είναι μεταναστευτικά και παρατηρούνται στους υγρότοπους συνήθως κατά τη διάρκεια των μεταναστευτικών περιόδων. Ορισμένα είδη διαχειμάζουν στους υγρότοπους της Αττικής, ενώ ελάχιστα αναπαράγονται.

Τα περισσότερα είδη παρυδάτιων φιλοξενεί η λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού (21 είδη), ενώ ακολουθεί το έλος της Λούτσας (12 είδη). Χαρακτηριστική είναι η απουσία παρυδάτιων ειδών στη λίμνη Κουμουνδούρου, η οποία είναι μια λίμνη χωρίς ρηχές λασπώδεις εκτάσεις περιμετρικά, στις οποίες θα μπορούσαν να τραφούν τα παρυδάτια. Η λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με τους υπόλοιπους υγρότοπους, μιας και φιλοξενεί παρυδάτια σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σε μεγάλους αριθμούς, με τους μεγαλύτερους αριθμούς να παρατηρούνται κατά τη χειμερινή περίοδο και την περίοδο της μετανάστευσης. Λίγα είδη όμως παραμένουν την καλοκαιρινή περίοδο και αναπαράγονται, όπως είναι για τη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού ο Θαλασσοσφυριχτής (*Charadrius alexandrinus*) και περιστασιακά ο Καλαμοκανάς (*Himantopus himantopus*).

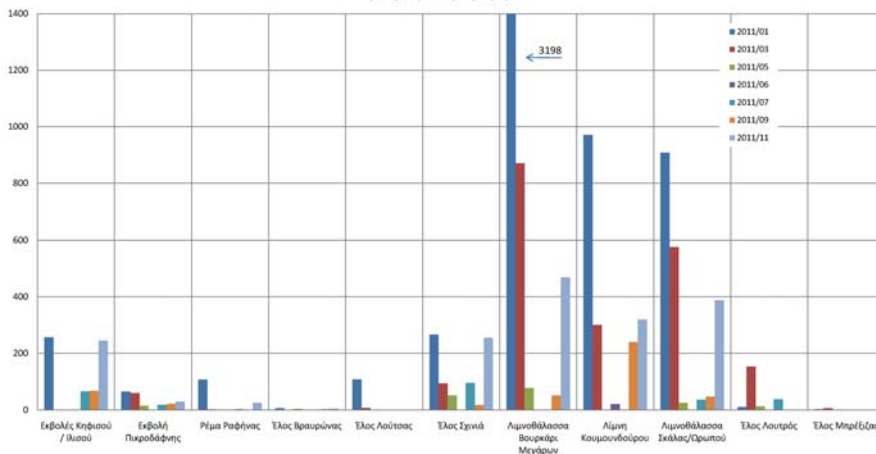

Ποταμοσφυριχτής, Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων © Στ.Βιδάλη

Αριθμός ειδών παρυδάτιων ανά υγρότοπο

Αριθμός Γλαρόμορφων

Σπάνιες παρατηρήσεις για το 2011 είναι ο Ερημοσφυριχτής (*Charadrius leschenaultii*) και το Νεροχελίδονο (*Glareola pratincola*) στη λιμνοθάλασσα Ωρωπού, καθώς και η Καλημάνα (*Vanellus vanellus*) και η Αγκαθοκαλημάνα (*Vanellus spinosus*) στη λιμνοθάλασσα Βουρκάρι και το έλος Λουτρός.

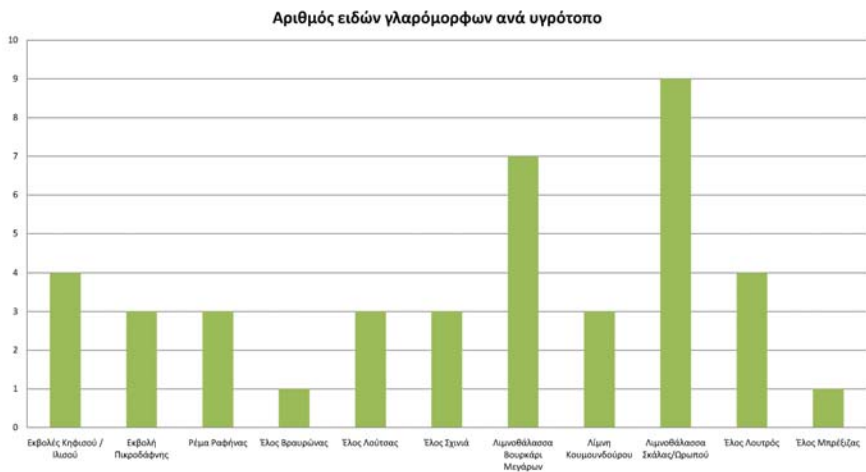
5.2.5. Γλαρόμορφα

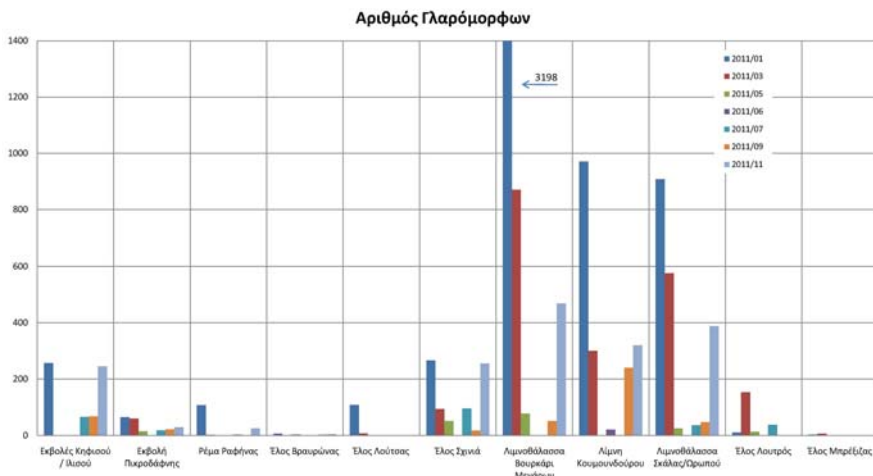
Στην κατηγορία των γλαρόμορφων εντάσσονται οι γλάροι και τα γλαρόνια. Από τα είδη που απαντώνται στην Αττική μόνο ο Ασημόγλαρος (*Larus michahellis*) είναι μόνιμος κάτοικος. Τα περισσότερα είδη γλαρών έρχονται στην περιοχή για να διαχειμάσουν, ενώ με εξαίρεση ένα είδος γλαρονιού που απαντάται και το χειμώνα, το Χειμωνογλάρονο (*Sterna sadvicensis*), όλα τα άλλα είδη παρατηρούνται κατά τη μετανάστευση από την Αφρική προς την Ευρώπη και αντίστροφα ή περιστασιακά και το καλοκαίρι.

Χειμωνογλάρονο, Εκβολή Κηφισού © Μ.Κωτσάκης

Σε όλους σχεδόν τους υγρότοπους απαντήθηκαν Ασημόγλαροι και Καστανοκέφαλοι Γλάροι (*Larus ridibundus*). Οι υγρότοποι στους οποίους παρατηρήθηκαν τα περισσότερα είδη είναι οι λιμνοθάλασσες Σκάλας Ωρωπού (9 είδη) και Βουρκαρίου Μεγάρων (7 είδη).

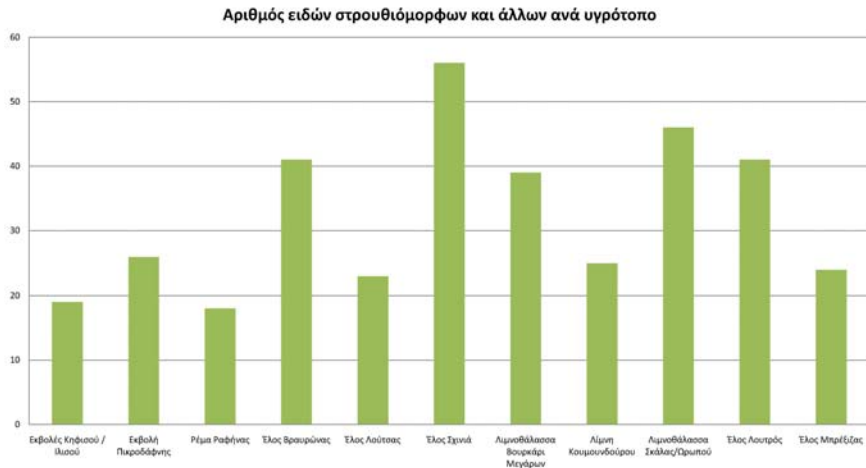

Οι μεγάλοι αριθμοί γλαρόμορφων τη χειμερινή περίοδο οφείλονται στην παρουσία Ασημόγλαρων, Καταστανοκέφαλων Γλάρων και στην περίπτωση των λιμνοθαλασσών Σκάλας Ωρωπού και Βουρκάρι Μαυροκέφαλων Γλάρων (*Larus melanocephalus*) με 802 άτομα (Ιανουάριος) και 1900 άτομα (Ιανουάριος) αντίστοιχα. Ο μεγάλος αριθμός Μαυροκέφαλων Γλάρων έχει ιδιαίτερη σημασία, μιας και το είδος έχει χαρακτηριστεί ως Κινδυνεύον στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας.

Ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις είναι οι μεμονωμένες παρατηρήσεις Μελανόγλαρου (*Larus fuscus*) στις εκβολές Κηφισού/Ιλισού και τη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού, Μουστακογλάρων (*Chlidonias hybrida*) στο έλος Λουτρός, Μαυρογλάρων (*Chlidonias niger*) στο έλος Σχινιά και Γελογλάρων (*Sterna nilotica*) στον υγρότοπο Βουρκάρι Μεγάρων και το έλος Λουτρός. Επίσης, αξιοσημείωτες είναι οι παρατηρήσεις Λεπτόραμφου Γλάρου (*Larus genei*) στη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού και τον υγρότοπο Βουρκάρι Μεγάρων. Αξίζει να αναφερθεί επίσης η παρουσία του Νανογλάρων (*Sterna albifrons*) στην περιοχή της λιμνοθάλασσας Σκάλας Ωρωπού κατά την καλοκαιρινή περίοδο, μιας και είναι γνωστό ότι αναπαράγεται περιστασιακά στην περιοχή. Τέλος, αν και πολύ μικρός σε έκταση υγρότοπος οι εκβολές Κηφισού/Ιλισού φαίνεται να φιλοξενούν μεγάλους αριθμούς γλαρόμορφων.

5.2.6. Στρουθιόμορφα και άλλα

Στην κατηγορία αυτή έχουν ενταχθεί όσα είδη παρατηρήθηκαν και δεν εντάσσονται σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες εκτός από τα νυκτόβια και τα θαλασσοπούλια. Τα περισσότερα είδη παρατηρήθηκαν στο έλος Σχινιά (56 είδη) και ακολουθούν η λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού (46 είδη) και το έλος Λουτρός και τον υγρότοπο της Βραυρώνας (41 είδη).

Στους υγρότοπους παρατηρούνται και είδη που δεν είναι χαρακτηριστικά μόνο των βιοτόπων αυτών και θεωρούνται κοινά. Ορισμένα από αυτά είναι μόνιμοι κάτοικοι σε περιμετρικές περιοχές, όπως η Καρδερίνα (*Carduelis carduelis*), ο Σπιτοσπουργίτης (*Passer domesticus*), η Καρακάξα (*Pica pica*) και ο Κατσουλιέρης (*Galerida cristata*), ενώ άλλα παρατηρούνται κατά τη μετανάστευση και αναπαράγονται στην ευρύτερη περιοχή όπως η Σταχτάρα (*Arus arus*) και ο Τσαλαπετεινός (*Urupa erops*), αλλά και είδη όπως το Ψαρόνι (*Sturnus vulgaris*), που εμφανίζονται σε μεγάλους αριθμούς τη χειμερινή περίοδο.

Υπάρχουν όμως είδη που είναι άμεσα συνυφασμένα με το υγρό στοιχείο και απαντώνται κύρια σε υγρότοπους. Από αυτά, τα είδη που αναπαράχθηκαν σε κάποιους από τους υγρότοπους της Αττικής το 2011 παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
<i>Cisticola juncidis</i>	Κιστικόλη
<i>Remiz pendulinus</i>	Υφάντρα
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Τσιχλοποταμίδα
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Καλαμοποταμίδα
<i>Cettia cetti</i>	Ψευταηδόνι

Ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις που έγιναν είναι οι 15 Μελισσοφάγοι (*Merops apiaster*), που παρατηρήθηκαν στο έλος Σχινιά κατά τη μεταναστευτική περίοδο, η Ψαθοποταμίδα (*Acrocephalus melanorogon*) που παρατηρήθηκε στη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού, καθώς και ένα μικρό σμήνος Νεροκελάδες (*Anthus spinoletta*) στο έλος Λουτρός. Στον υγρότοπο της Μπρέξιζας, που το 2011 προστέθηκε στο πρόγραμμα, ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις ήταν της Τσιχλοποταμίδας, της Καλαμοποταμίδας και της Υφάντρας. Ο υγρότοπος της Βραυρώνας παρουσιάζει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον από άποψη στρουθιόμορφων, με πλέον ενδιαφέρουσες

παρατηρήσεις για το 2011 την Υφάντρα, τον Βουνοφυλλοσκόπο (*Phylloscopus orientalis*) και τη Μικροπουλάδα (*Porzana parva*).

Η Μικρογαλιάντρα (*Calandrella brachydactyla*) έχει παρατηρηθεί να αναπαράγεται στο παρελθόν στη λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού και στο έλος Λουτρός.

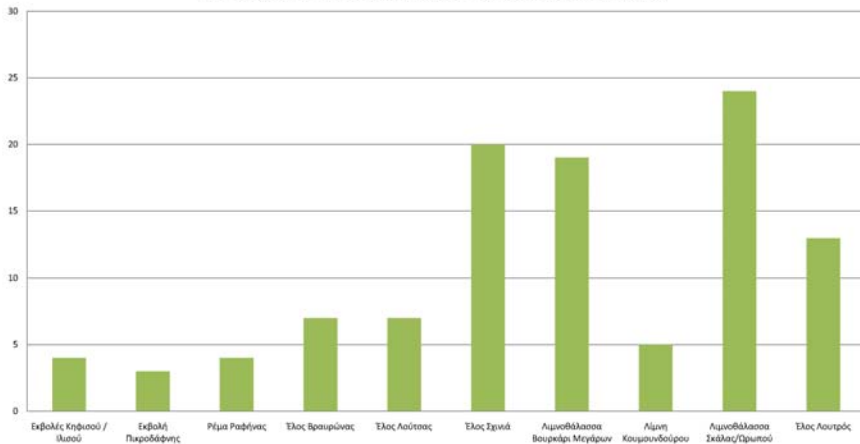

Τρυποφράχτης, Εκβολή Πικροδάφνης © Μ.Κωτσάκης

5.3. Είδη που χρήζουν προστασίας

Οι περιοχές φιλοξενούν αρκετά είδη τα οποία χρήζουν προστασίας. Από όλα τα είδη που παρατηρήθηκαν 43 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας για τα Πουλιά, ενώ τα είδη που περιλαμβάνονται στο Κόκκινο Βιβλίο και έχουν χαρακτηριστεί ως Σχεδόν Κινδυνεύοντα, Τρωτά ή Κινδυνεύοντα είναι 27 (αναλυτικά στο Παράρτημα).

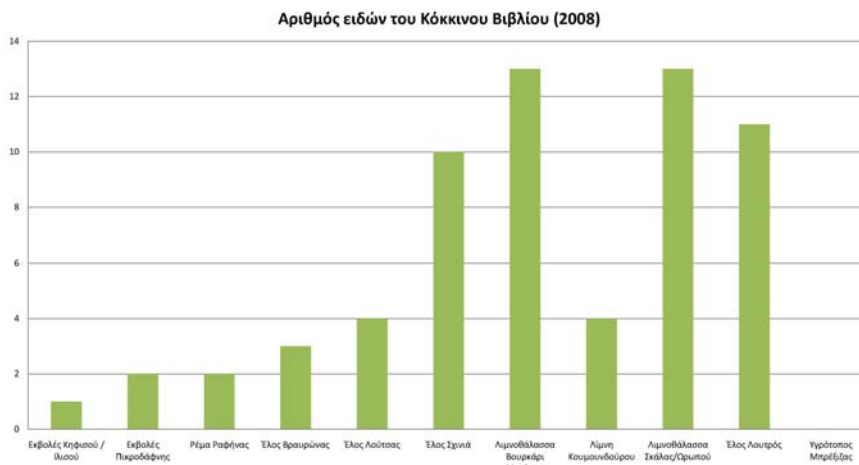
Αριθμός ειδών του Παραρτήματος I της Οδηγίας για τα Πουλιά

Το κόκκινο βιβλίο

Η Κόκκινη Λίστα των Απειλούμενων Ειδών της IUCN (International Union for the Conservation of Nature) παρέχει για περισσότερο από τέσσερις δεκαετίες το καθεστώς διατήρησης για όλα τα είδη φυτών και ζώων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο βασικός στόχος της δημιουργίας και συνεχούς ανανέωσης της Κόκκινης Λίστας είναι η ανάδειξη και προβολή των απειλούμενων ειδών και εν συνεχεία η προώθηση ανάλογων μέτρων διατήρησης. Παράλληλα, σε διάφορες χώρες εκδίδονται αντίστοιχα Κόκκινα Βιβλία, με αντικείμενο τα απειλούμενα είδη σε εθνικό επίπεδο.

Το 2009 επικαιροποιήθηκε το Κόκκινο βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας που είχε συνταχθεί το 1992 από την Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και οι κατηγορίες στις οποίες κατηγοριοποιήθηκαν τα είδη είναι: Ανεπαρκώς Γνωστά (DD), Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), Σχεδόν Κινδυνεύοντα (NT), Τρωτά (VU), Κινδυνεύοντα (EN), Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR) και Εξαφανισθέντα (EX).

Το Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα Πουλιά (Οδηγία 79/409)

Η Οδηγία για τα Άγρια Πουλιά (79/409/ΕΟΚ) εκδόθηκε το 1979, και ήταν η πρώτη Οδηγία στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το φυσικό περιβάλλον η οποία ρύθμιζε ζητήματα προστασίας ειδών και των σημαντικών περιοχών που τα φιλοξενούν. Η Οδηγία ανανεώθηκε και πλέον αναφέρεται ως: «**Οδηγία 2009/147/ΕΚ για την διατήρηση των αγρίων πτηνών**».

Το Παράρτημα Ι είναι ένας κατάλογος ειδών και υποειδών τα οποία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε απειλούνται με εξαφάνιση, είτε είναι ευάλωτα σε συγκεκριμένες αλλαγές των βιοτόπων τους, είτε είναι σπάνια λόγω μικρών πληθυσμών ή περιορισμένης τοπικής κατανομής, είτε είναι είδη που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή λόγω της ειδικής φύσης των βιοτόπων τους. Το Παράρτημα Ι τροποποιήθηκε το 1985 και τώρα περιλαμβάνεται έναν κατάλογο 144 ειδών και υποειδών.

Για τα είδη που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι να λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας όσον αφορά στον βιότοπό τους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η επιβίωση και αναπαραγωγή στην περιοχή εξάπλωσής τους.

Βαλτόπατια, Λίμνη Κουμουνδούρου © Λ. Σταύρακας

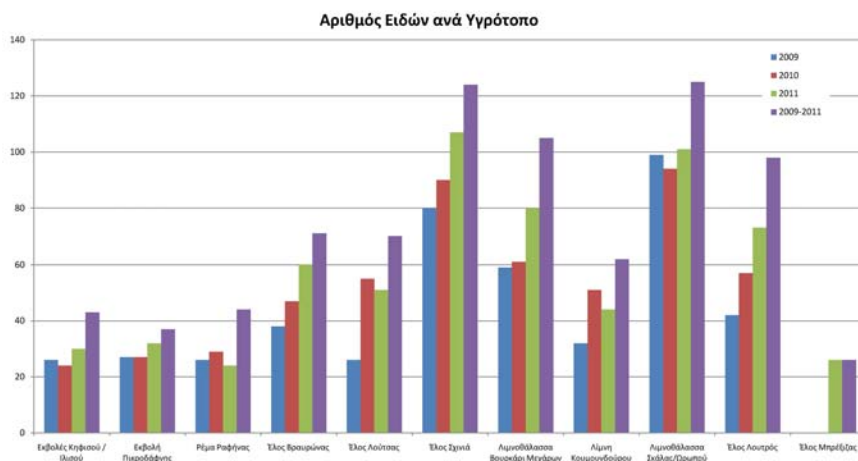
Κατάλογος Ειδών που χρήζουν προστασίας			
Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Οδηγία για τα Πουλιά	Κόκκινο Βιβλίο
<i>Acrocephalus melanoporogon</i>	Ψαθοποταμίδα	I	VU
<i>Alauda arvensis</i>	Σταρήθρα		NT
<i>Alcedo atthis</i>	Αλκυόνη	I	
<i>Anas querquedula</i>	Σαρσέλα		VU
<i>Anas strepera</i>	Καπακλής		VU
<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς	I	EN
<i>Ardeola ralloides</i>	Κρυπτοτσικνιάς	I	VU
<i>Aythya nyroca</i>	Βαλτόπαπια	I	VU
<i>Buteo rufinus</i>	Αετογεράκινα	I	VU
<i>Calandrella brachydactyla</i>	Μικρογαλιάντρα	I	
<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης	I	
<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς	I	VU
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Θαλασσοσφυριχτής	I	
<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο	I	EN
<i>Chlidonias niger</i>	Μαυρογλάρονο	I	
<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός	I	NT
<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος	I	VU
<i>Circus cyaneus</i>	Χειμωνόκιρκος	I	
<i>Egretta garzetta</i>	Λευκοτσικνιάς	I	
<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης	I	
<i>Gavia arctica</i>	Λαμπροβούτι	I	
<i>Glareola pratincola</i>	Νεροχελίδονο	I	VU
<i>Grus grus</i>	Γερανός	I	
<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς	I	
<i>Ixobrychus minutus</i>	Μικροτσικνιάς	I	
<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος	I	
<i>Lanius minor</i>	Σταχτοκεφαλός	I	NT
<i>Larus genei</i>	Λεπτόραμφος Γλάρος	I	VU
<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος	I	EN
<i>Larus minutus</i>	Νανόγλαρος	I	
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Νυχτοκόρακας	I	NT
<i>Pandion haliaetus</i>	Ψαραετός	I	
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Θαλασσοκόρακας	I	NT
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Λαγγόνα	I	
<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής	I	EN
<i>Phoenicopterus roseus</i>	Φοινικόπτερο	I	
<i>Plegadis falcinellus</i>	Χαλκόκοτα	I	CR
<i>Pluvialis apricaria</i>	Ευρωπαϊκό Βροχοπούλι	I	
<i>Porzana parva</i>	Μικροπουλάδα	I	
<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)	I	NT

Sterna albifrons	Νανογλάρονο	I	NT
Sterna hirundo	Ποταμογλάρονο	I	
Sterna nilotica	Γελογλάρονο	I	VU
Sterna sandvicensis	Χειμωνογλάρονο	I	VU
Tadorna tadorna	Βαρβάρα		VU
Tringa glareola	Λασπότρυγγας	I	
Vanellus spinosus	Αγκαθοκαλημάνα	I	VU
Vanellus vanellus	Καλημάνα		VU

5.4. Τρία χρόνια υλοποίησης του προγράμματος

Στα τρία χρόνια υλοποίησης του προγράμματος ήδη διαφαίνεται η σημασία στον εμπλουτισμό των γνώσεων γύρω από την ορνιθοπανίδα των υγρότοπων της Αττικής της συστηματικής παρακολούθησης και καταγραφής της από εθελοντές.

Το 2011 πραγματοποιήθηκαν σχεδόν όλες οι επισκέψεις στους υγρότοπους, και πιθανά εκεί να οφείλεται ότι ο αριθμός των ειδών που παρατηρήθηκαν το χρόνο αυτό είναι ακόμα μεγαλύτερος για ορισμένους υγρότοπους, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Επιπλέον, σε όλους τους υγρότοπους ο αριθμός των ειδών που παρατηρήθηκαν στο διάστημα των τριών ετών αυξήθηκε, υποδεικνύοντας την αξία της σε βάθος χρόνου καταγραφής της ορνιθοπανίδας των υγρότοπων της Αττικής.

Συνολικά, κατά τα τρία έτη παρατηρήθηκαν στους υγρότοπους της Αττικής 185 είδη πουλιών, από τα οποία τα 50 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας για τα Πουλιά, ενώ τα είδη που περιλαμβάνονται στο Κόκκινο Βιβλίο και έχουν χαρακτηριστεί ως Σχεδόν Κινδυνεύοντα, Τρωτά ή Κινδυνεύοντα είναι 30.

5.5. Περιστασιακές παρατηρήσεις

Το 2011 προστέθηκε και μια επιπλέον πηγή στοιχείων, τα οποία θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά στην παρουσίαση των επιπρόσθετων ειδών πουλιών που παρατηρήθηκαν το 2011 στους υγρότοπους, χωρίς να συνυπολογίζονται στην στατιστική επεξεργασία των στοιχείων που συλλέγονται από το πρόγραμμα.

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα είχαν τη δυνατότητα να αποστείλουν στοιχεία για τους υγρότοπους της Αττικής από τις περιστασιακές τους επισκέψεις σε αυτούς, πέρα των προγραμματισμένων επισκέψεων του προγράμματος.

Για το 2011 επιπλέον στοιχεία στάλθηκαν για 5 υγρότοπους, με αποτέλεσμα να προστεθούν είδη που δεν παρατηρήθηκαν στις προγραμματισμένες επισκέψεις, υποδηλώνοντας ότι η βιοποικιλότητα των υγρότοπων της Αττικής είναι ακόμα πλουσιότερη. Στο σύνολο των ειδών που έχουν παρατηρηθεί στους υγρότοπους της Αττικής την τριετία 2009-2011 προστέθηκαν 10 νέα είδη από τις παρατηρήσεις αυτές (ενδεικτικά: η Βαλτοποταμίδα (*Acrocephalus palustris*) στον υγρότοπο της Μπρέξιζας, ο Ήταυρος (*Botaurus stellaris*) και ο Κρικομυγοχάφτης (*Ficedula albicollis*) στον υγρότοπο της Βραυρώνας, ο Γερακαετός (*Hieraetus pennatus*) στον υγρότοπο της Λούτσας και η Στικτοπουλάδα (*Porzana porzana*) και ο Καρατζάς (*Sterna caspia*) στο έλος Σχινιά.

Υγρότοπος	Επιπλέον είδη		Νέος συνολικός αριθμός τριετίας	Ενδιαφέροντα είδη	
	2011	2009-2011			
Υγρότοπος Βραυρώνας	48	38	109	<i>Anthus trivialis</i> <i>Botaurus stellaris</i> <i>Buteo rufinus</i> <i>Carduelis cannabina</i> <i>Corvus corax</i> <i>Emberiza cia</i>	<i>Ficedula albicollis</i> <i>Haematopus ostralegus</i> <i>Lanius minor</i> <i>Pandion haliaetus</i> <i>Parus caeruleus</i> <i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Ρέμα Ραφήνας	26	15	59	<i>Hieraetus pennatus</i>	<i>Cygnus olor</i> <i>Anas penelope</i>
Έλος Λούτσας	37	23	93	<i>Anas Penelope</i> <i>Arenaria interpres</i> <i>Chlidonias niger</i> <i>Motacilla flava feldegg</i>	<i>Muscicapa striata</i> <i>Numenius arquata</i> <i>Plegadis falcinellus</i>
Έλος Σχινιά	14	7	131	<i>Lymnocyptes minimus</i> <i>Porzana porzana</i>	<i>Tringa stagnatilis</i> <i>Nyctacorax nyctacorax</i>
Υγρότοπος Μπρέξιζας	30			<i>Caprimulgus europaeus</i> <i>Hippolais pallida</i> <i>Sylvia borin</i>	<i>Sylvia communis</i> <i>Acrocephalus palustris</i>
Λίμνη Κουμουνδούρου	1	0	62		

5.6. Αναλυτικά αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα για τους υγρότοπους παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω. Για την ολοκληρωμένη παρουσίαση των υγρότοπων παρουσιάζονται και επιπλέον στοιχεία, πέραν των ορνιθολογικών που καταγράφηκαν από το πρόγραμμα.

Παρατήρηση: Στα διαγράμματα, όπου αναφέρεται ο μήνας και όχι η ακριβής ημερομηνία παρατήρησης υποδηλώνει ότι δεν έχουν γίνει μετρήσεις το μήνα αυτό.

5.6.1. Εκβολές ποταμών Πικροδάφνης, Ιλισού και Κηφισού

24

Που βρίσκονται;

Για λόγους συντομίας επιλέχθηκε να παρουσιαστούν μαζί και οι τρεις εκβολές των ποταμών που εκβάλλουν στον Σαρωνικό κόλπο. Πρόκειται για το ρέμα της Πικροδάφνης και τους ποταμούς Κηφισό και Ιλισό. Το ρέμα της Πικροδάφνης εκβάλλει στα όρια των δήμων Παλιού Φαλήρου και Αλίμου, η εκβολή του Ιλισού βρίσκεται στο Δήμο Καλλιθέας, ενώ του Κηφισού στο Δήμο Μοσχάτου. Και οι τρεις ποταμοί διασχίζουν τον αστικό ιστό και έχουν υποστεί μεγάλη υποβάθμιση.

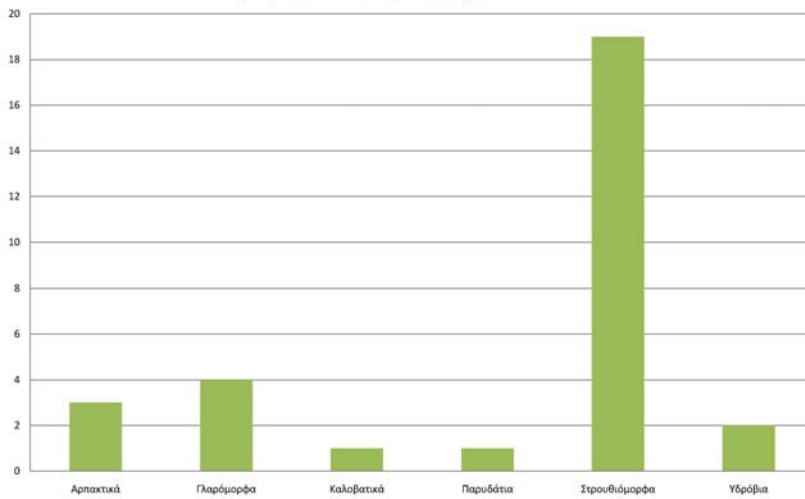

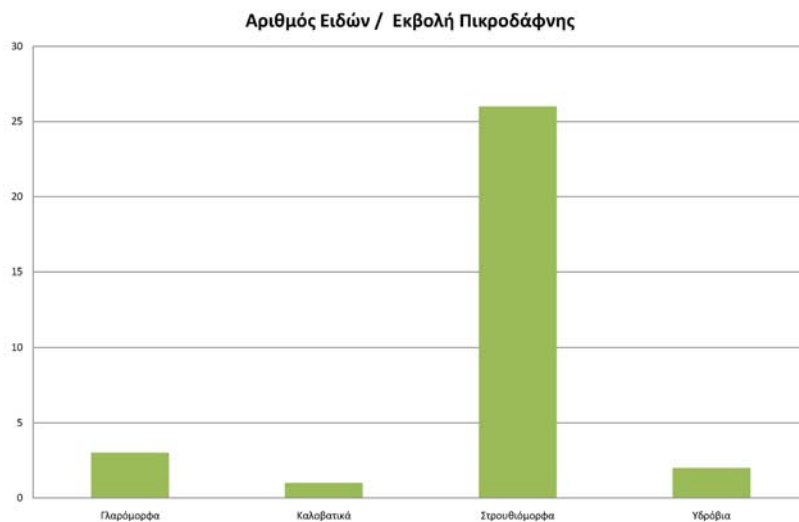

Είδη που καταγράφηκαν

Στην εκβολή της Πικροδάφνης καταγράφηκαν 32 είδη, ενώ στις εκβολές Κηφισού/Ιλισού 30 είδη, τα οποία κατηγοριοποιούνται όπως φαίνεται στα διαγράμματα.

Αριθμός Ειδών / Εκβολές Κηφισού Ιλισού

Σημαντικά Είδη

Στην εκβολή της Πικροδάφνης παρατηρήθηκαν 3 είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας για τα Πουλιά, ενώ στις εκβολές Κηφισού/Ιλισού 4 είδη. Οι εκβολές Κηφισού/Ιλισού παρουσιάζουν ενδιαφέρον, αφού φιλοξενούν αρκετά είδη γλαρονιών και γλάρων, όπως είναι το Χειμωνογλάρονο και ο Καστανοκέφαλος Γλάρος, που αν και σε μικρούς αριθμούς φανερώνουν τη χρήση των εκβολών. Επίσης, διαφαίνεται ότι αν και ιδιαίτερα υποβαθμισμένες οι περιοχές των εκβολών - λόγω κυρίως εγκιβωτισμού των ποταμών - εξακολουθούν να φιλοξενούν αρκετά είδη πουλιών. Φέτος, παρατηρήθηκε στις εκβολές Κηφισού/Ιλισού ένα Λαμπροβούτι, μια παρατήρηση εξαιρετικά σπάνια για το νομό της Αττικής - μόλις τη δεύτερη για το φαληρικό δέλτα και μια από τις σπάνιες για τη νότια Ελλάδα γενικότερα.

Ανάμεσα στις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις στους υγρότοπους είναι η παρατήρηση ενός Πορφυροτσικινιά κατά τη μεταναστευτική περίοδο στην εκβολή της Πικροδάφνης, που υποδεικνύει την αξία των μικρών αν και υποβαθμισμένων υγρότοπων για τα μεταναστευτικά πουλιά ως σημεία ανεφοδιασμού.

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Οι εκβολές Κηφισού/Ιλισού έχουν εγκιβωτιστεί και έτσι έχουν χάσει πολλά από τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Η διέλευση των ποταμών μέσα από μια από τις πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές της Ελλάδας προκαλεί την υποβάθμιση της ποιότητας των νερών τους. Μια επιπλέον απειλή που έρχεται να προστεθεί στο ρέμα της Πικροδάφνης είναι η σχεδιαζόμενη ανάπλασή του, που περιλαμβάνει την τοποθέτηση συρματοκιβωτίων και κοπή δέντρων.

Λαμπροβούτι, Εκβολή Κηφισού © Μ. Κωτσάκης

5.6.2. Έλος Σχινιά

Που βρίσκεται;

Το έλος Σχινιά βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νομού Αττικής και υπάγεται στο Δήμο Μαραθώνος. Στην περιοχή υπάρχει η Μακαρία πηγή από την οποία αναβλύζουν σημαντικές ποσότητες γλυκού νερού καθόλη τη διάρκεια του έτους. Ο υγρότοπος τροφοδοτείται με νερό κύρια από την πηγή, αλλά και υπόγεια νερά που καταλήγουν στην περιοχή.

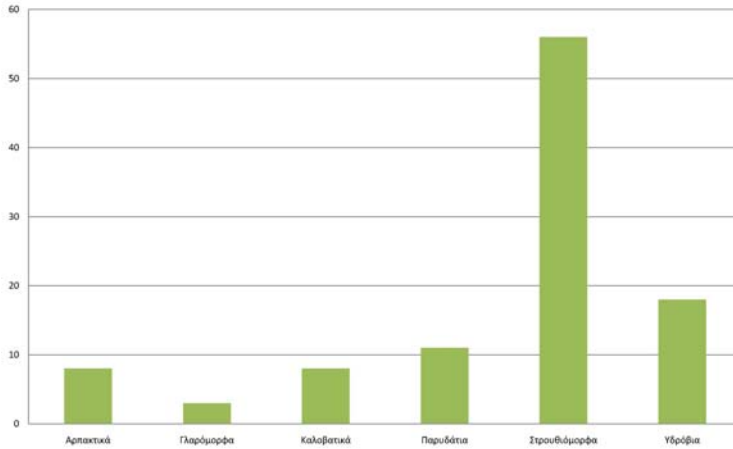
28

Ο υγρότοπος και η γύρω περιοχή έχουν ενταχθεί στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (η ένταξη έγινε το 2010) και συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA 2000, ενώ αποτελούν και μέρος του Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα. Η περιοχή αποτελεί Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά της Ελλάδας (IBA).

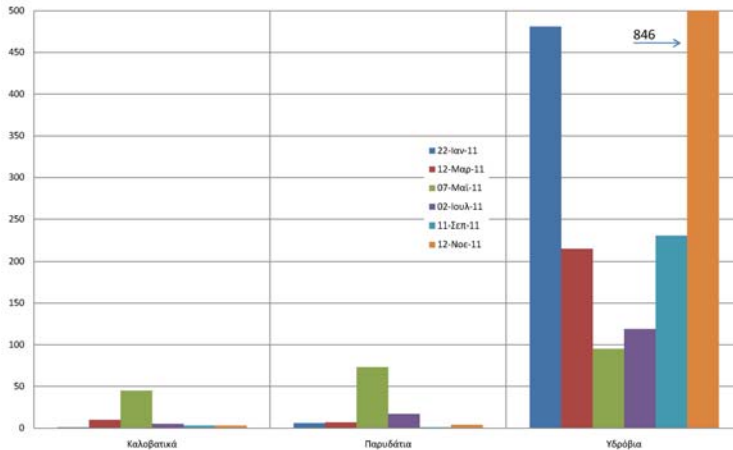
Είδη που καταγράφηκαν

Στο έλος Σχινιά το 2011 καταγράφηκαν 107 είδη, τα οποία κατανέμονται στις κατηγορίες ειδών όπως φαίνεται στο διάγραμμα. Ο υγρότοπος έχει εκτεταμένους καλαμιώνες, ενώ τα θαμνώδη ενδιαιτήματα περιμετρικά, στους γύρω λόφους, επιτρέπουν την παρουσία σημαντικού αριθμού αρπακτικών. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα ο υγρότοπος φιλοξενεί καλοβατικά και παρυδάτια κύρια κατά τη μεταναστευτική περίοδο, ενώ τα υδρόβια κύρια διαχειμάζουν στην περιοχή.

Αριθμός Ειδών / Έλος Σχινιά

Έλος Σχινιά

Σημαντικά Είδη

Στον υγρότοπο παρατηρήθηκαν 20 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Από τα είδη αυτά ο Καλαμόκιρκος είναι ο τακτικότερος επισκέπτης στον υγρότοπο. Σημαντική είναι και η παρουσία της Βαλτόπαπιας, η οποία έχει παρατηρηθεί να αναπαράγεται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή. Κατά τη μεταναστευτική περίοδο τον υγρότοπο επισκέφτηκαν 10 είδη του Παραρτήματος Ι σε μικρούς όμως αριθμούς (τα μεταναστευτικά: Μικροτσικνιάς, Κρυπτοτσικνιάς, Χαλκόκοτα, Πορφυροτσικνιάς, Μαχητής (*Philomachus rugnax*), Καλαμοκανάς, Λευκοτσικνιάς). Άλλα είδη ενδιαφέροντος που παρατηρήθηκαν τη χειμερινή περίοδο είναι η Τουρλίδα (*Numenius arquata*), το Φερεντίνι, το Μαυροβουτηχτάρι (*Podiceps nigricollis*) (11 άτομα τον Νοέμβριο) και εντυπωσιακά μεγάλος αριθμός από Νανοβουτηχτάρια (90 άτομα) τον ίδιο μήνα. Στην περιοχή αναπαράγονται είδη όπως είναι η Πρασινοκέφαλη Πάπια, η Φαλαρίδα, το Νανοβουτηχτάρι, η Νερόκοτα, ο

Καλαμοκανάς, ο Ποταμοσφυριχτής (*Charadrius dubius*) και ο Μικροτσικνιάς αλλά και στρουθιόμορφα όπως η Υφάντρα, η Καλαμποποταμίδα και η Κιστικόλη.

Μια από τις σπάνιες παρατηρήσεις στην Αττική ήταν η παρατήρηση ενός ατόμου Λαγγόνας τον Νοέμβριο, καθώς επίσης και η παρουσία 22 ατόμων Γκισαριού. Για πρώτη φορά, από την αρχή του προγράμματος, παρατηρήθηκαν δύο είδη θαλασσοπουλιών: ο Αρτέμης (*Calonectris diomedea*) και ο Μύχος (*Puffinus yelkouan*) τον Μάιο στη θαλάσσια περιοχή. Άλλες ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις είναι η παρατήρηση Μαυρογλάρωνων κατά τη μεταναστευτική περίοδο, καθώς επίσης ο Ψαραετός και το Δενδρογέρακο.

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

30

Ψαραετός, Ελος Σχινιά © Μ.Κωτσάκης

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Το έλος Σχινιά αντιμετωπίζει έντονες πιέσεις, από τις οποίες η σημαντικότερη για τα πουλιά είναι η διαχείριση του νερού που καταλήγει στον υγρότοπο από τη Μακαρία πηγή. Αν και αποτελεί τον μόνο υγρότοπο στην Αττική που έχει χαρακτηριστεί Εθνικό Πάρκο προβλήματα όπως η οικιστική ανάπτυξη και η όχληση από ανθρώπινη παρουσία κύρια κατά την καλοκαιρινή περίοδο, η παράνομη εναπόθεση αδρανών υλικών, η λαθροθηρία και η ανεξέλεγκτη διέλευση οχημάτων στον υγρότοπο είναι έντονα. Στην περιοχή λειτουργεί Φορέας Διαχείρισης. Η διατήρηση της Ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης (Favourable Conservation Status) των ειδών χαρακτηρισμού της Σημαντικής Περιοχής για τα Πουλιά αποτελεί υποχρέωση του Φ.Δ.

5.6.3. Έλος Λούτσας

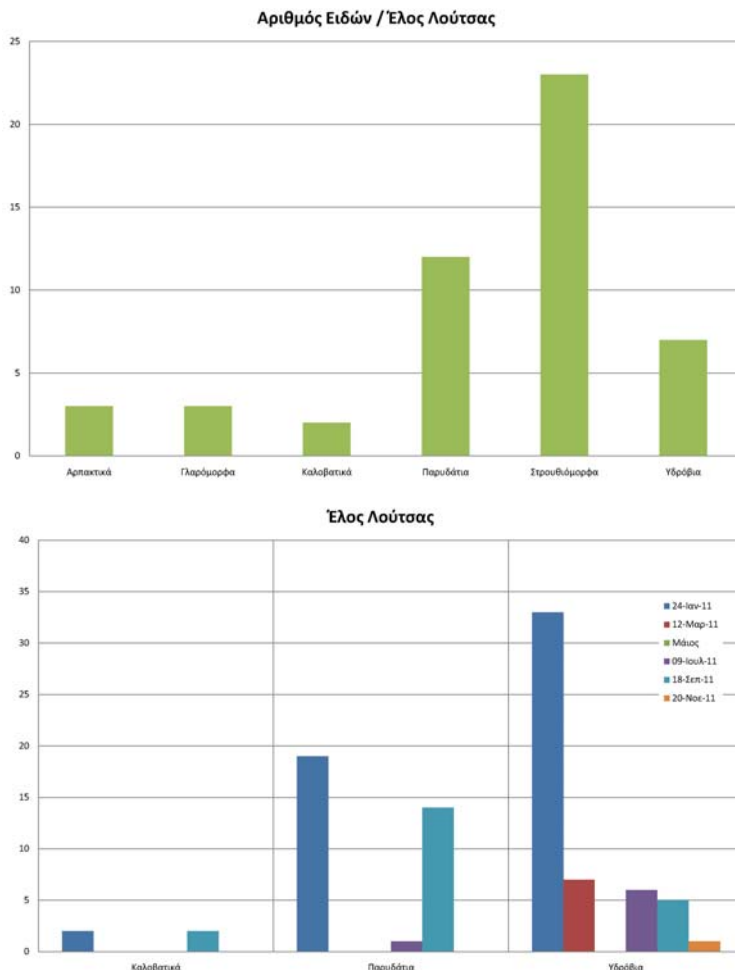
Που βρίσκεται;

Το έλος της Λούτσας βρίσκεται στην ανατολική Αττική και υπάγεται στον Δήμο Αρτέμιδος. Ο υγρότοπος είναι μια ρηχή περιοχή με γλυκό νερό.

Είδη που καταγράφηκαν

Στον υγρότοπο καταγράφηκαν 51 είδη, που κατανέμονται στις κατηγορίες ειδών όπως φαίνεται παρακάτω. Την περιοχή χρησιμοποιούν τα παρυδάτια είδη ως μεταναστευτικό σταθμό, ενώ η παρουσία υδροβίων την καλοκαιρινή περίοδο πιθανά υποδηλώνει την αναπαραγωγή τους στον υγρότοπο.

Σημαντικά Είδη

Στην περιοχή παρατηρήθηκαν 7 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Στον υγρότοπο αναπαράγονται Φαλαρίδες και Νερόκοτες, ενώ το 2011 παρατηρήθηκε αναπαραγωγή Νανοβουτηχαριών.

Σημαντικές παρατηρήσεις που έγιναν στην περιοχή είναι η παρατήρηση Βαλτόπαπιας τον Σεπτέμβριο στον υγρότοπο, αλλά και Καλαμόκιρκου καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου καθώς και η παρατήρηση τεσσάρων ατόμων Θαλασσοκόρακα τη χειμερινή περίοδο. Τον Σεπτέμβριο κατά τη μεταναστευτική περίοδο παρατηρήθηκε επίσης Αμμοσφυριχτής, ενώ τον Ιανουάριο μια μικρή ομάδα από Μπεκατσίνια (*Gallinago gallinago*).

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

Καλαμοκανάνες, Έλος Λούτσας © Σπ. Σκαρέας

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Ο υγρότοπος βρίσκεται σε μια πολυσύχναστη παραλία, η οποία φιλοξενεί πολλούς επισκέπτες κατά την καλοκαιρινή περίοδο, αλλά δεν προκαλείται έντονη όχληση. Ο υγρότοπος της Λούτσας έχει υπάρξει χώρος απόθεσης αδρανών υλικών και απορριμμάτων, αλλά με την πρόσφατη τοποθέτηση περίφραξης έχουν μειωθεί σημαντικά αυτές οι παράνομες δραστηριότητες. Απομένει να εξασφαλιστούν πόροι ώστε να απομακρυνθούν οριστικά τα βαρύτερα από τα υλικά αυτά από τον υγρότοπο (έχουν πραγματοποιηθεί εθελοντικοί καθαρισμοί απορριμμάτων). Το 2006 έγινε προσπάθεια μαζώματος του υγρότοπου από τον Δήμο Αρτέμιδος που αποτράπηκε με καταγγελία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, του WWF Ελλάς και άλλων φορέων.

5.6.4. Έλος Βραυρώνας

Που βρίσκεται;

Ο υγρότοπος βρίσκεται στην ανατολική Αττική και υπάγεται στον Δήμο Μαρκοπούλου Μεσογαίας. Στον υγρότοπο καταλήγει ο ποταμός Ερασίνοσ, ο οποίος έχει νερό καθόλη τη διάρκεια του έτους, ενώ μεγάλη έκτασή του πλημμυρίζει ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες από την είσοδο της θάλασσας.

34

Ο υγρότοπος και η γύρω περιοχή έχουν ενταχθεί στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την προστασία των οικοτόπων και συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA 2000.

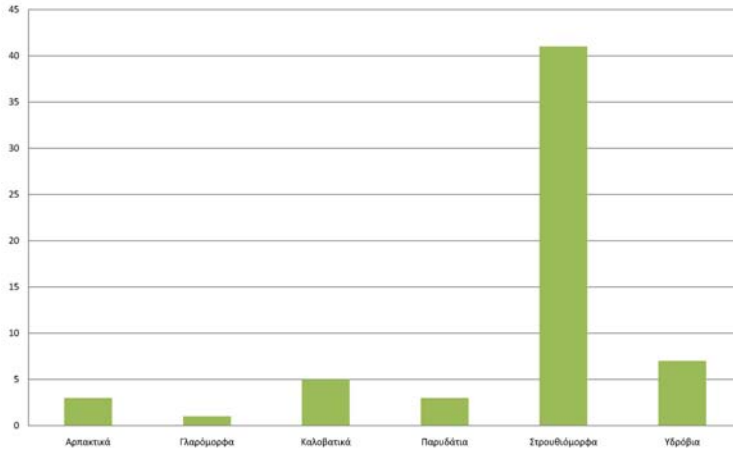
Είδη που καταγράφηκαν

Στον υγρότοπο καταγράφηκαν 60 είδη, που κατανέμονται στις κατηγορίες ειδών όπως φαίνεται παρακάτω.

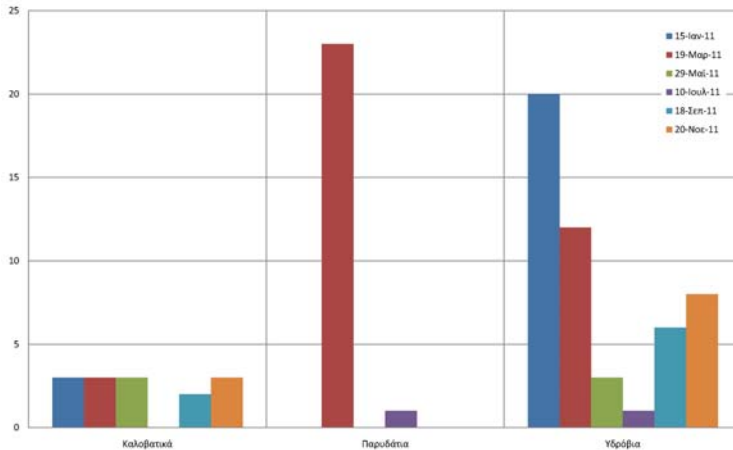

Μικροπουλάδα, Υγρότοπος Βραυρώνας © Λ. Σταύρακας

Αριθμός Ειδών / Έλος Βραυρώνας

Έλος Βραυρώνας

Σημαντικά είδη

Στην περιοχή παρατηρήθηκαν 7 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Ο υγρότοπος φιλοξενεί μικρό αριθμό καλοβατικών, παρυδάτιων και υδροβίων, ενώ είδη όπως η Νερόκοτα, η Νεροκοτσέλα, αλλά και η Καλαμποποταμίδα και η Υφάντρα αναπαράγονται στον υγρότοπο. Κατά την περίοδο της μετανάστευσης τον υγρότοπο χρησιμοποίησαν ως μεταναστευτικό σταθμό Μικροτσικνιάδες και Κρυπτοτσικνιάδες.

Οι πλέον αξιοσημείωτες παρατηρήσεις για το 2011 είναι η παρουσία τεσσάρων (Κοινών) Κύκνων τον Ιανουάριο στην περιοχή και δύο Μικροπουλάδων τον Μάρτιο, αλλά και ενός Αργυροτσικνιά τον Νοέμβριο. Από Στρουθιόμορφα οι πιο ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις είναι η Κιστικόλη (Ιούλιος), η Υφάντρα (χειμερινή περίοδος) και ο Βουνοφυλλοσκόπος (Μάρτιος).

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

36

Απειλές

Η σημαντικότερη απειλή που αντιμετωπίζει ο υγρότοπος είναι η σχεδιαζόμενη διαπλάτυνση και εκβάθυνση του ποταμού Ερασίνου και ο εγκιβωτισμός του με συρματοκιβώτια που πρόκειται να καταλάβουν συνολικά τα 2/3 του υγρότοπου. Απειλή αποτελούν επίσης οι συνεχιζόμενες αυθαίρετες ενέργειες όπως τα μπαζώματα, η απόθεση απορριμμάτων, η λαθροθηρία και η ανεξέλεγκτη άντληση νερού από τον ποταμό για άρδευση.

5.6.5. Ρέμα Ραφήνας

Που βρίσκεται;

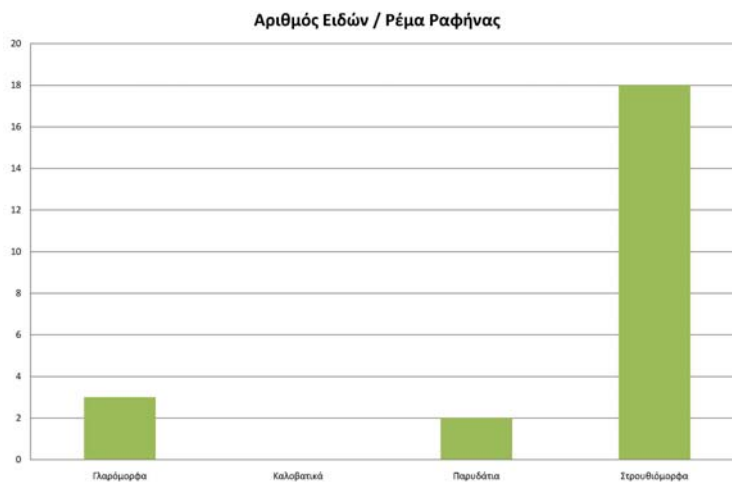
Οι εκβολές του ρέματος της Ραφήνας βρίσκονται στην ανατολική Αττική και εντός του αστικού ιστού της Ραφήνας. Είναι ένας πολύ μικρός υγρότοπος, ο οποίος έχει χάσει πολλά από τα φυσικά του χαρακτηριστικά, μιας και το ρέμα είναι στο μεγαλύτερο μέρος του εγκιβωτισμένο.

37

Είδη που καταγράφηκαν

Στις εκβολές του ρέματος της Ραφήνας παρατηρήθηκαν 24 είδη, τα οποία ομαδοποιούνται στις κατηγορίες ειδών όπως φαίνεται παρακάτω. Ο υγρότοπος φιλοξενεί μικρό αριθμό πουλιών, αλλά αποτελεί και μεταναστευτικό σταθμό για μικρό αριθμό παρυδάτιων και καλοβατικών.

Σημαντικά Είδη

Στον υγρότοπο παρατηρήθηκαν 4 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Ο υγρότοπος φιλοξενεί κάποιες χρονιές καθόλη τη διάρκεια του έτους Ποταμοσφुरιχτές, με το είδος αναπαράγεται στον υγρότοπο, ενώ τη χειμερινή περίοδο παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός Καστανοκέφαλων Γλάρων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η παρατήρηση 2 ατόμων Θαλασσοκόρακα τον Ιανουάριο.

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Το τμήμα του ρέματος, το οποίο βρίσκεται εντός της πόλης της Ραφήνας και μέχρι τις εκβολές του είναι εγκιβωτισμένο.

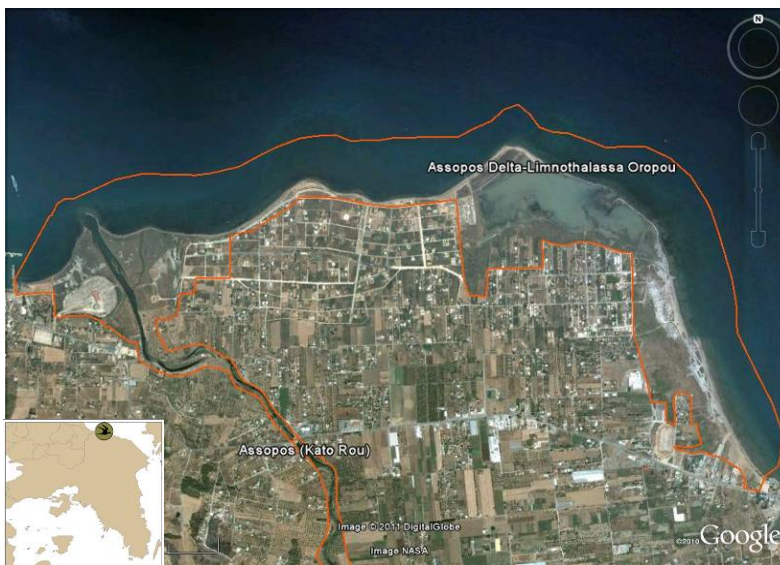
Λασποσκαλίδρες, Ρέμα Ραφήνας © Σπ. Σκαρέας

5.6.6. Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού / Εκβολή Ασωπού

Που βρίσκεται;

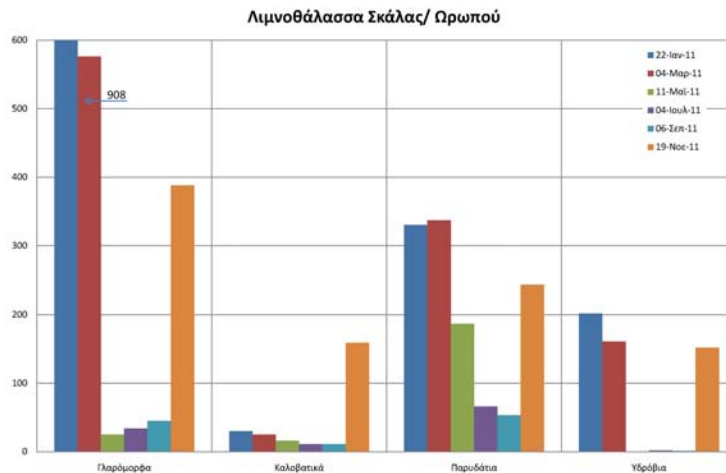
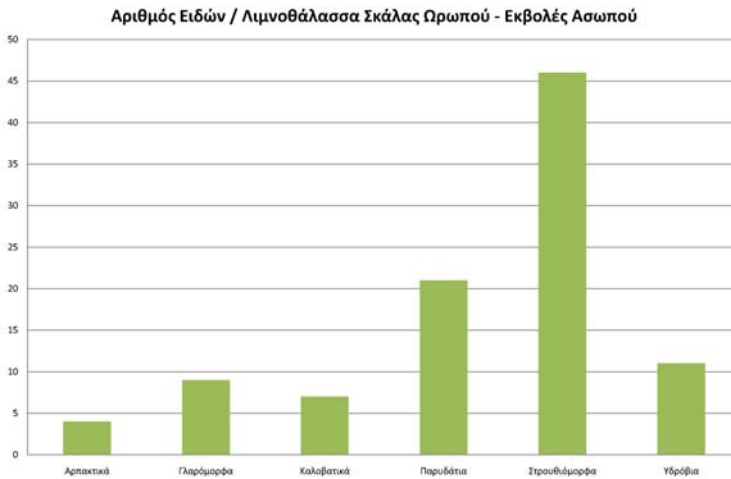
Ο υγρότοπος βρίσκεται στα βορειοανατολικά του νομού Αττικής και κοντά στο λιμάνι του Ωρωπού, στον Δήμο Ωρωπού. Ο υγρότοπος περιλαμβάνει ρηχή λιμνοθάλασσα που χωρίζεται από τη θάλασσα του νότιου Ευβοϊκού με μια στενή (λίγων μέτρων) και χαμηλή λουρονησίδα. Στο ΝΑ τμήμα εκτείνονται εποχιακά κατακλυζόμενοι αλμυρόβαλτοι.

39

Είδη που καταγράφηκαν

Στην περιοχή καταγράφηκαν συνολικά 101 είδη πουλιών, τα οποία κατανέμονται μεταξύ των κατηγοριών ειδών όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα. Το πλεονέκτημα του υγρότοπου είναι το μικρό του βάθος, που ευνοεί την παραγωγικότητα στην περιοχή και φιλοξενεί πολλά είδη παρυδάτιων και καλοβατικών πουλιών. Όπως φαίνεται από το παρακάτω διάγραμμα η λιμνοθάλασσα της Σκάλας Ωρωπού φιλοξενεί παρυδάτια και καλοβατικά καθόλη τη διάρκεια του έτους. Οι μεγάλοι αριθμοί παρυδάτιων που παρατηρήθηκαν τη χειμερινή περίοδο υποδεικνύουν τη χρήση της ως χώρου διαχείμανσής τους.

Σημαντικά Είδη

Στην περιοχή παρατηρήθηκαν 24 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά (όπως φαίνεται αναλυτικά και στο Παράρτημα). Από τα είδη αυτά στην περιοχή έχει διαπιστωθεί ότι αναπαράγονται ο Θαλασσοσφυριχτής, ο Καλαμοκανάς, το Νανογλάρονο και η Μικρογαλιάντρα. Η περιοχή είναι σημαντική για την Αττική όσον αφορά τη διατήρηση του πληθυσμού του Θαλασσοσφυριχτή, καθώς είναι η μόνη στην οποία αναπαράγεται σταθερά το είδος.

Τον χειμώνα παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός Μαυροκέφαλων Γλάρων (690 άτομα), αλλά ένας αριθμός του είδους παραμένει καθόλη τη διάρκεια του χρόνου στην περιοχή. Κατά τη μεταναστευτική περίοδο την περιοχή χρησιμοποίησαν ως μεταναστευτικό σταθμό Λευκοτσικνιάδες και Μαχητές, αλλά και μικρός αριθμός Πορφυροτσικνιάδων, Αμμοσφυριχτών και Νανοςκαλίδρων και είδη όπως ο Μελισσοφάγος και ο Συκοφάγος.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η παρατήρηση δύο ατόμων Νεροχελίδονου κατά τη μεταναστευτική περίοδο καθώς και Ερημοσφυριχτή το καλοκαίρι. Παράλληλα, τη χειμερινή περίοδο παρατηρείται ο μεγαλύτερος αριθμός παρυδάτιων, με τους μεγαλύτερους αριθμούς να είναι Λασποσκαλίδρες, καθώς και 11 Αργυροτσικνιάδες. Μεμονωμένες ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις είναι ο Γερανός και η Ψαθοποταμίδα που παρατηρήθηκαν τον Ιανουάριο, καθώς και άτομα Λεπτόραμφου Γλάρου, Μελανόγλαρου, Νανόγλαρου και Θαλασσοπρίστη τον Μάρτιο, που παρατηρήθηκαν στην περιοχή.

41

Θαλασσοσφυριχτές, Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού © Π.Λατούδης

Χρήσεις γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Ο υγρότοπος έχει συρρικνωθεί σχεδόν στο μισό την τελευταία 30ετία, λόγω καταπατήσεων και μπαζωμάτων. Δέχεται σειρά πιέσεων με κύρια τη νόμιμη ή και παράνομη οικιστική ανάπτυξη, που συνεπακόλουθα προκαλεί την διάνοιξη δρόμων, τις εκχερσώσεις βλάστησης και τις συστηματικές επιχωματώσεις. Στην περιοχή λειτουργεί σταθμός φιλοξενίας και επισκευής σκαφών, ο οποίος βρίσκεται εντός του υγρότοπου σε επιχωματωμένη περιοχή και χρησιμοποιείται μέρος του υγρότοπου για την πρόσβαση σε αυτόν. Εκτός από τα πουλιά ο υγρότοπος προσελκύει και πολλούς επισκέπτες, οι οποίοι κινούνται με αυτοκίνητα στους χωματόδρομους και τη λουρονησίδα ανεξέλεγκτα, ενώ αναπτύσσονται δραστηριότητες αναψυχής όπως το kite surf, που προκαλεί όχληση όταν γίνεται ανεξέλεγκτα. Στην περιοχή εμφανίζεται το πρόβλημα της παράνομης σύλληψης στρουθιόμορφων με ξόβεργες. Ένα από τα προβλήματα που έχει ο υγρότοπος τα τελευταία χρόνια είναι η σταδιακή διάβρωση της παράκτιας λουρονησίδας.

Για την περιοχή εκπονήθηκε προκαταρκτική μελέτη διαχείρισης και ανάπτυξης από το WWF Ελλάς και την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, σε συνεργασία με τον Δήμο Ωρωπού.

Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού © Ρ.Τρίγκου

5.6.7. Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων, Υγρότοπος Πάχης

Που βρίσκεται;

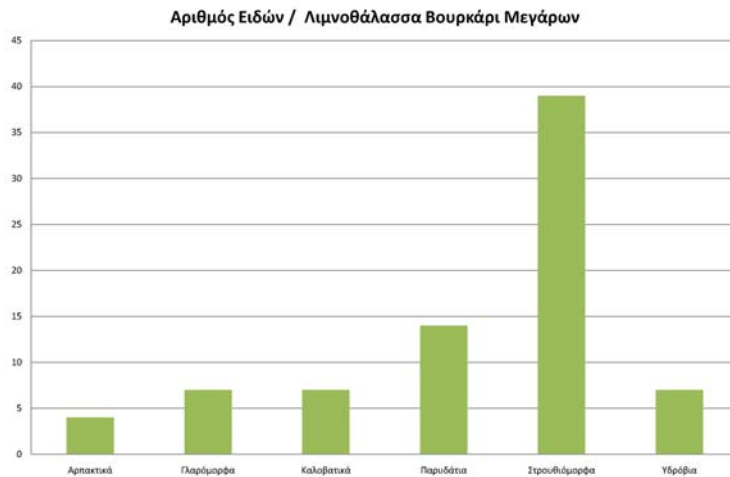
Ο υγρότοπος Βουρκάρι βρίσκεται στη δυτική Αττική και συγκεκριμένα στον Δήμο Μεγαρέων και αποτελεί αβαθή λιμνοθάλασσα με περιορισμένη επικοινωνία με τον Σαρωνικό κόλπο.

43

Είδη που καταγράφηκαν

Στον υγρότοπο καταγράφηκαν 80 είδη πουλιών, τα οποία κατανέμονται στις κατηγορίες όπως παρουσιάζεται παρακάτω. Φιλοξενεί καλοβατικά, παρυδάτια και υδρόβια καθόλη τη διάρκεια του έτους, ενώ φαίνεται να χρησιμοποιείται κύρια για διαχείμαση των ειδών.

Σημαντικά Είδη

Στον υγρότοπο Βουρκάρι παρατηρήθηκαν 19 είδη τα οποία ανήκουν στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Η περιοχή φιλοξενεί μεγάλο αριθμό Μαυροκέφαλων Γλάρων (1900 άτομα) κατά τη χειμερινή περίοδο, που θεωρείται Κινδυνεύον είδος για την Ελλάδα. Μεγάλος αριθμός Σταχτοσοικινιάδων παρατηρήθηκε τον Νοέμβριο (165 άτομα), ενώ στην περιοχή διαχείμασαν το 2011 και Βαρβάρες, είδος που έχει χαρακτηριστεί ως Τρωτό για την Ελλάδα.

Κατά τη μεταναστευτική περίοδο και σε μια μόνο μέρα παρατηρήθηκαν ένα σμήνος 60 Χαλκόκοτων, ένα σμήνος 70 Μαχητών, μια Αγκαθοκαλημάννα (είδος που σπάνια εντοπίζεται να σταθμεύει στη νότια Ελλάδα), μια Καλημάννα, ένας Πορφυροσοικινιάς και άλλα μεταναστευτικά είδη, δίνοντας μια εικόνα της αξίας του υγρότοπου ως μεταναστευτικού σταθμού για πλήθος ειδών.

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Η κυριότερη απειλή για τον υγρότοπο προκύπτει μετά την ένταξή του σε βιομηχανική ζώνη το 2003, με αποτέλεσμα την έκδοση αδειών για βιοτεχνίες και βιομηχανία χαμηλής όχλησης εντός ή στα όρια της υγροτοπικής ζώνης. Ο υγρότοπος δέχεται σημαντικές πιέσεις, λόγω της επέκτασης τόσο των οικισμών της περιοχής προς τον υγρότοπο, όσο και των καλλιεργειών. Παρατηρείται ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων και αδρανών υλικών, ενώ η ύπαρξη αποθηκών καυσίμων στην ευρύτερη περιοχή εγκυμονεί τον κίνδυνο διαρροών.

45

Μαυροκέφαλοι Γλάροι, Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων © Στ. Τσαρτακιάεας

5.6.8. Λίμνη Κουμουνδούρου

Που βρίσκεται;

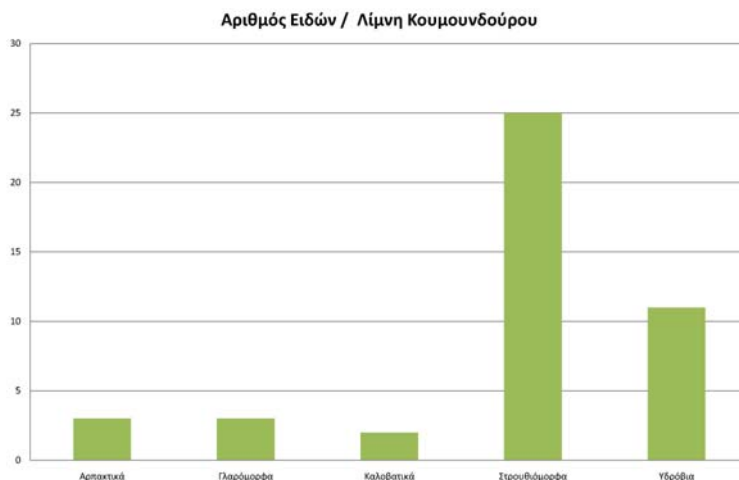
Η λίμνη Κουμουνδούρου βρίσκεται στη δυτική Αττική και στον Δήμο Ασπροπύργου, εντός στρατιωτικής ζώνης σε μια από τις πλέον υποβαθμισμένες περιοχές της Αττικής. Αυτά τα στοιχεία την κάνουν να ξεχωρίζει σημαντικά από όλους τους άλλους υγρότοπους της Αττικής, μιας και το καθεστώς της περιοχής εξασφαλίζει εδώ και χρόνια μικρή ως ελάχιστη όχληση και προστασία από την ανθρώπινη παρουσία, ενώ από την άλλη η λίμνη είναι αποδέκτης ρύπων, οι οποίοι υποβαθμίζουν το βίοτοπο και πιθανά επηρεάζει τα είδη που φιλοξενούνται σε αυτόν. Η λίμνη βρίσκεται εντός Καταφυγίου Άγριας Ζωής.

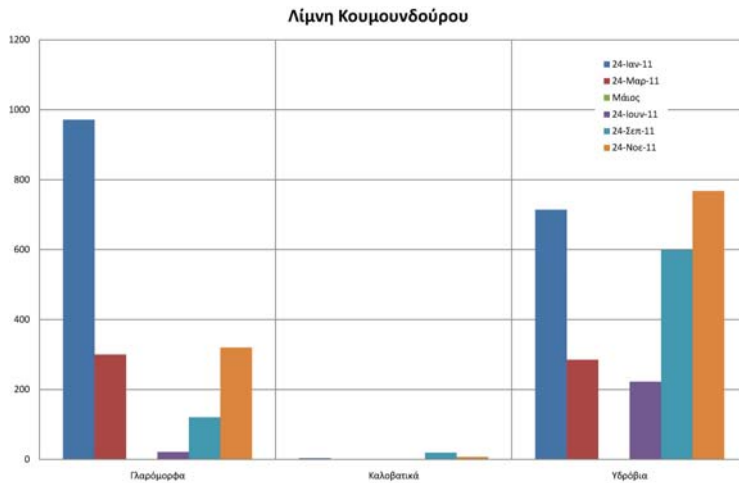

Η λίμνη είναι ρηχή με το βάθος να μην υπερβαίνει το 1-1.5m και συνδέεται με τον κόλπο της Ελευσίνας μέσω ενός στενού και αβαθούς διαύλου.

Είδη που καταγράφηκαν

Στη λίμνη Κουμουνδούρου το 2011 καταγράφηκαν 44 είδη, που κατανέμονται στις κατηγορίες όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα. Η λίμνη φιλοξενεί κυρίως υδρόβια πουλιά και γλαρόμορφα, που την χρησιμοποιούν κύρια για να διαχειμάσουν.

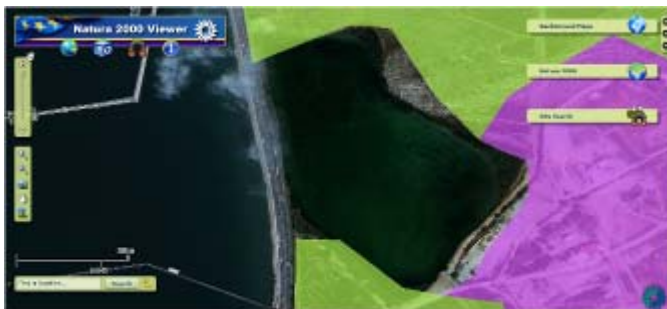
Σημαντικά Είδη

Στη λίμνη το 2011 παρατηρήθηκαν 5 είδη του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πουλιά. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσία της Βαλτόπαπιας στην περιοχή καθόλη τη διάρκεια του έτους (μέγιστος αριθμός ατόμων: 44/ Νοέμβριος 2011), που έχει χαρακτηριστεί και ως Τρωτό είδος στο Κόκκινο Βιβλίο. Η λίμνη Κουμουνδούρου έχει αποδειχθεί ένας υγρότοπος που φιλοξενεί μεγάλο αριθμό υδροβίων πουλιών, τον οποίο χρησιμοποιούν κύρια για να διαχειμάσουν και έχει δώσει τον μεγαλύτερο αριθμό παρατηρημένων υδροβίων. Τα είδη παπιών που παρατηρήθηκαν είναι: η Χουλιαρόπαπια (*Anas clypeata*), το Κιρκίρι (*Anas crecca*), η Πρασινοκέφαλη (*Anas platyrhynchos*) και ο Καπακλής (*Anas strepera*). Οι Φαλαρίδες απαντώνται καθόλη τη διάρκεια του έτους στην περιοχή, με τους μεγαλύτερους αριθμούς τους να παρατηρούνται τη χειμερινή περίοδο (630 άτομα, Νοέμβριος 2011). Στη λίμνη αναπαράγονται Νερόκοτες, Φαλαρίδες και Νανοβουτηχάρια. Σημαντική παρατήρηση είναι η παρουσία Αετογερακίνας στον υγρότοπο.

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

Απειλές

Οι απειλές τις οποίες αντιμετωπίζει η λίμνη Κουμουνδούρου σχετίζονται κυρίως με τη ρύπανσή της. Είναι αποδέκτης τόσο υγρών λυμάτων – κυρίως στραγγισμάτων από χωματερές – καθώς και πετρελαιοειδών από τις παρακείμενες βιομηχανικές και στρατιωτικές εγκαταστάσεις.

Βαλτόπαπιες, Λίμνη Κουμουνδούρου © Λ.Σταύρακας

5.6.9. Έλος Λουτρός

Που βρίσκεται;

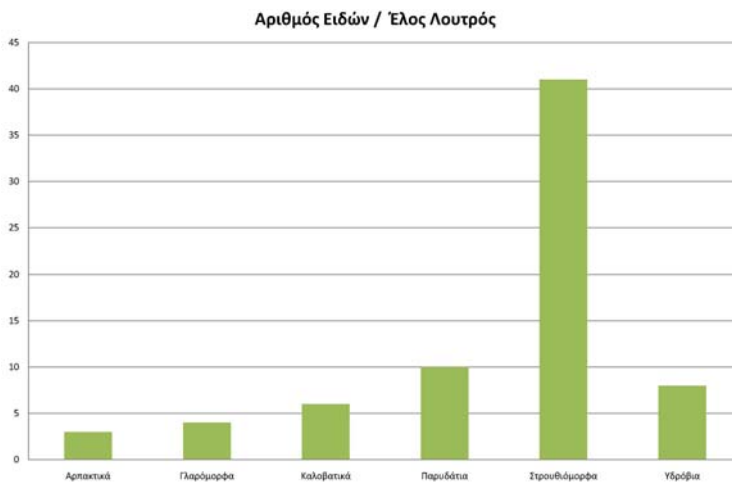
Το έλος Λουτρός βρίσκεται στον Δήμο Σπάτων Λούτσας. Πρόκειται για εποχιακά κατακλυζόμενο υγρότοπο που βρίσκεται σε περιοχή με καλλιέργειες και εκτός σχεδίου δόμηση.

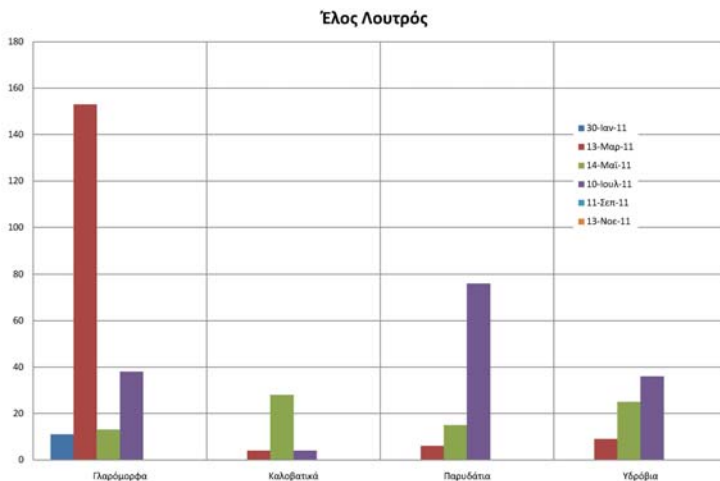
49

Είδη που καταγράφηκαν

Στο έλος Λουτρός παρατηρήθηκαν 51 είδη πουλιών, που κατανέμονται στις κατηγορίες όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα. Ο υγρότοπος είναι εποχιακά πλημμυριζόμενος παρουσιάζοντας έντονες διαφοροποιήσεις στα είδη που φιλοξενεί μεταξύ των περιόδων που κατακλύζεται από νερό και των περιόδων που είναι ξηρός.

Σημαντικά Είδη

Στον υγρότοπο παρατηρήθηκαν 7 είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας για τα πουλιά. Αν και ο εποχικός υγρότοπος τις προηγούμενες χρονιές ήταν σχεδόν ξερός, με αποτέλεσμα να απαντώνται κύρια στρουθιόμορφα και μόνο μικρός αριθμός άλλων κατηγοριών ειδών, το 2011 ήταν η πρώτη φορά από την αρχή του προγράμματος που ο υγρότοπος πλημμύρισε διατηρώντας νερό από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Μάιο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός υδροβίων, καλοβατικών και παρυδάτιων να επισκεφτούν την περιοχή, αλλά και να αναπαραχθούν. Τα περισσότερα πουλιά αυτών των κατηγοριών παρατηρήθηκαν την περίοδο που ο υγρότοπος ήταν πλημμυρισμένος, αναδεικνύοντας την αξία των εποχιακά πλημμυριζόμενων εκτάσεων.

Από τα είδη που επισκέφτηκαν την περιοχή κατά τη μεταναστευτική περίοδο τα πιο ενδιαφέροντα είναι η Αγκαθοκαλημάνα, η Χαλκόκοτα και ο Νυχτοκόρακας (*Nycticorax nycticorax*). Ενώ από τα είδη που επιβεβαιωμένα αναπαράχθηκαν στην περιοχή είναι: Φαλαρίδα, Νερόκοτα, Καλαμοκανάς, Νανοβουτηχτάρι, Ποταμοσφυριχτής και Ασημόγλαρος. Από τις αξιοσημείωτες παρατηρήσεις είναι τα 13 άτομα Νεροκελάδας και η παρουσία παπιών στην περιοχή, ιδιαίτερα της Βαλτόπαπιας αλλά και των: Γκισάρι, Σαρσέλα και Πρασινοκέφαλη Πάπια.

Άποψη της πλημμυρισμένης έκτασης του έλους Λουτρός © Π.Πέτρου

Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης όπως αυτές προκύπτουν από το Corine2000 απεικονίζονται στους παρακάτω χάρτες (το υπόμνημα βρίσκεται στο Παράρτημα). Η αποτύπωση των χρήσεων γης δεν είναι ακριβής, αλλά παρατίθεται ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα.

51

Απειλές

Ο υγρότοπος απειλείται έντονα από τις παρεμβάσεις για την αποστράγγισή του που έχουν μειώσει πολύ σημαντικά την κατακλυζόμενη έκταση.

5.6.10. Έλος Μπρέξιζας

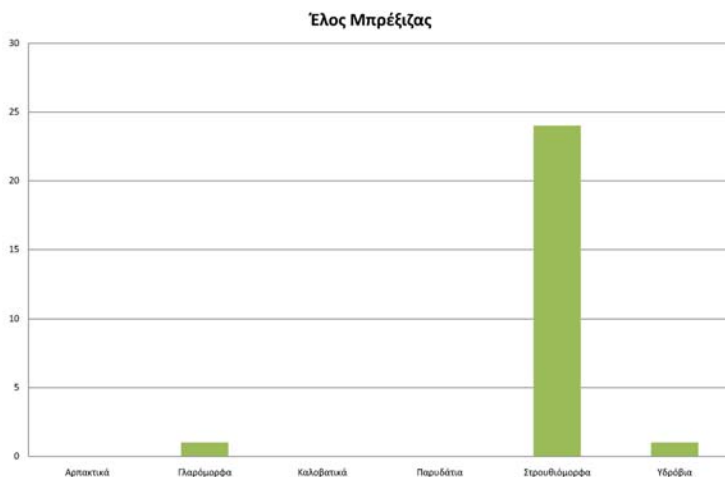
Που βρίσκεται;

Το έλος της Μπρέξιζας βρίσκεται στα βορειοανατολικά του νομού Αττικής στα σύνορα των δήμων Ν. Μάκρης και Μαραθώνα και μεγάλο μέρος του αποτελεί το δημόσιο κτήμα της πρώην Αμερικάνικης Βάσης Ν. Μάκρης. Ο υγρότοπος της Μπρέξιζας είναι ένας μικρός υγρότοπος, που τροφοδοτείται από πηγές και επικοινωνεί με τη θάλασσα μέσω δύο αποστραγγιστικών τάφρων. Τμήμα του υγρότοπου είναι αρχαιολογικός χώρος.

Είδη που καταγράφηκαν

Στο έλος Μπρέξιζας παρατηρήθηκαν 24 είδη πουλιών, στη συντριπτική πλειοψηφία τους στρουθιόμορφα.

52

Σημαντικά Είδη

Οι πλέον ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις για τον υγρότοπο της Μπρέξιζας είναι η παρατήρηση Καλαμποποταμίδας και Τσιχλοποταμίδας, καθώς και Υφάντρας.

[Επιπλέον στοιχεία εκτός των προγραμματισμένων επισκέψεων συλλέχθηκαν από τους εθελοντές του προγράμματος και παρουσιάζονται στην ενότητα 5.5.]

Απειλές

Ο υγρότοπος της Μπρέξιζας είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένος, καθώς οι παρεμβάσεις σε αυτόν είναι συνεχείς από τη δεκαετία του '30, όπου μεγάλο τμήμα του υγρότοπου αποστραγγίστηκε και δόθηκε για την κατασκευή του οικισμού Έλος. Μέσω των αποστραγγιστικών τάφρων που έχουν κατασκευαστεί το μεγαλύτερο μέρος του νερού διοχετεύεται κατευθείαν στη θάλασσα, ενώ πιο πρόσφατα κατά την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 πραγματοποιήθηκαν έργα αντιπλημμυρικής προστασίας, υποβαθμίζοντας περαιτέρω τον υγρότοπο. Μετά την απομάκρυνση της Αμερικανικής Βάσης Ν.Μάκρης το τμήμα του υγρότοπου χρησιμοποιήθηκε για την απόθεση μπαζών και απορριμάτων, αλλά και ως Χ.Α.Δ.Α. από τον Δήμο Νέας Μάκρης ως το 2008.

5.7. Υγρότοποι Ανατολικής και Δυτικής Αττικής

Ολοκληρώνοντας αυτήν την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του δεύτερου έτους των καταγραφών στους υγρότοπους της Αττικής, θεωρήθηκε σημαντικό να εξεταστεί και πάλι ομαδοποίηση σε δύο κύρια υγροτοπικά συστήματα, οι υγρότοποι των οποίων πιθανά να λειτουργούν ως ενιαίο σύστημα, στο οποίο οι πληθυσμοί μετακινούνται από τον έναν υγρότοπο στον άλλο. Τα συστήματα αυτά είναι των υγρότοπων Ανατολικής και Δυτικής Αττικής (απεικόνιση στον χάρτη).

53

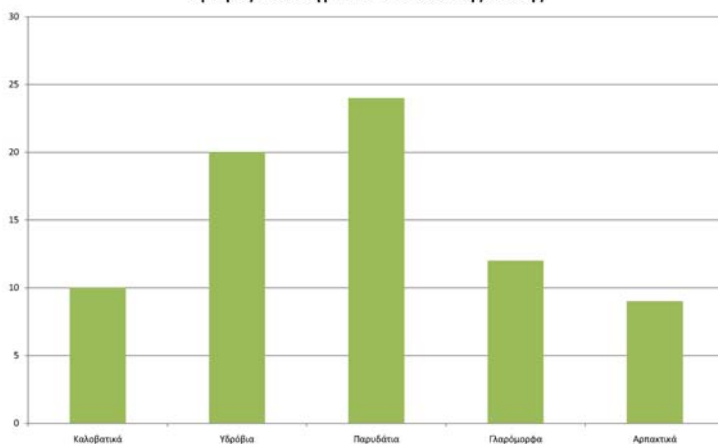

Στην Ανατολική Αττική παρατηρήθηκαν 151 είδη, από τα οποία 25 είδη βρίσκονται στο Κόκκινο Βιβλίο και 41 είδη στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα άγρια πουλιά. Αντίστοιχα, στη Δυτική Αττική παρατηρήθηκαν 96 είδη, από τα οποία 16 είδη βρίσκονται στο Κόκκινο Βιβλίο και 22 στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας για τα άγρια πουλιά.

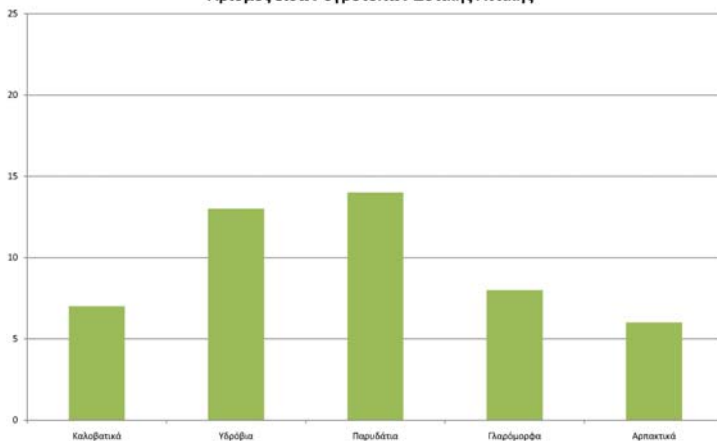

Νεροχελίδα, Έλος Λούτσας © Σπ. Σκαρέας

Αριθμός ειδών υγροτόπων Ανατολικής Αττικής

Αριθμός ειδών υγροτόπων Δυτικής Αττικής

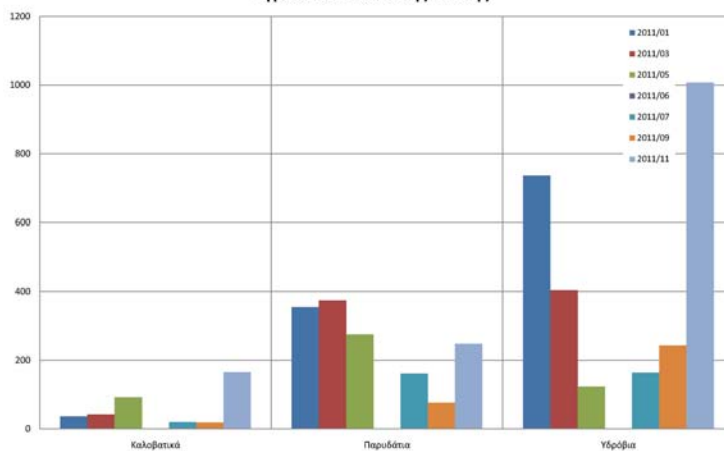
Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα κατά τις μεταναστευτικές περιόδους οι αριθμοί των καλοβατικών ειδών και των παρυδάτιων είναι σημαντικά μεγαλύτεροι στην Ανατολική Αττική, σε σχέση με τη Δυτική Αττική, αναδεικνύοντας το γεγονός της χρήσης κύρια αυτών των υγροτόπων από τα μεταναστευτικά πουλιά. Πιθανά θα μπορούσε να σχετίζεται με τη μεταναστευτική διαδρομή που ακολουθούν τα πουλιά αυτά και να προτιμούν να κινηθούν παραλιακά προς βορειότερες περιοχές. Αντίθετα οι υγρότοποι της Δυτικής Αττικής φιλοξενούν ελαφρά μεγαλύτερο αριθμό υδροβίων πουλιών κατά τη διαχείμαση και ειδικότερα η λίμνη Κουμουνδούρου. Καθόλη τη διάρκεια του χρόνου η Ανατολική Αττική φιλοξενεί μεγαλύτερο αριθμό παρυδάτιων σε σχέση με τη Δυτική.

Οι αριθμοί των πουλιών που απαντώνται στους υγρότοπους της Ανατολικής και Δυτικής Αττικής σχετίζονται και με τον βαθμό στον οποίο έχουν διατηρήσει τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Οι υγρότοποι της Ανατολικής Αττικής δεν έχουν επηρεαστεί τόσο όσο οι υγρότοποι της Δυτικής Αττικής από την ανθρώπινη παρέμβαση.

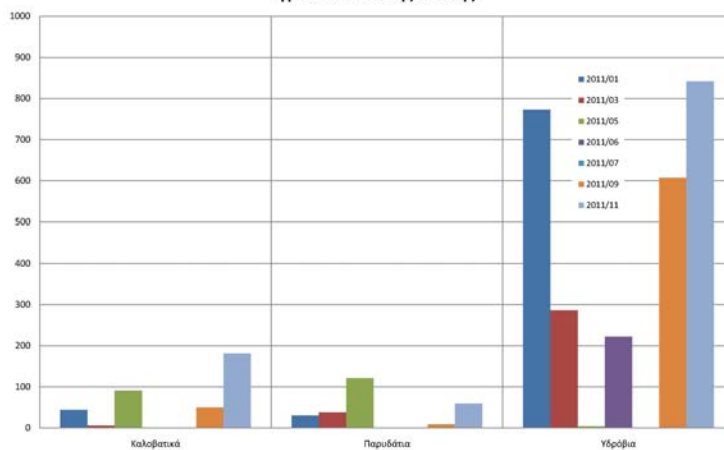
	Εαρινή Μετανάστευση (Μάρτιος - Μάιος)		Φθινοπωρινή Μετανάστευση (Σεπτέμβριος)	
	Ανατολική Αττική	Δυτική Αττική	Ανατολική Αττική	Δυτική Αττική
Καλοβατικά	134	97	18	50
Παρυδάτια	649	159	76	9

	Διαχείμαση (Νοέμβριος – Μάρτιος)	
	Ανατολική Αττική	Δυτική Αττική
Υδρόβια και καλοβατικά	2390	2132

Υγρότοποι Ανατολικής Αττικής

Υγρότοποι Δυτικής Αττικής

6. Συμπεράσματα

Οι υγρότοποι της Αττικής φιλοξενούν έναν σημαντικό αριθμό πουλιών και αποτελούν καταφύγιο για τους μόνιμους κατοίκους τους, μεταναστευτικό σταθμό για τα πουλιά που μεταναστεύουν κάθε χρόνο από την Αφρική προς την Ευρώπη και αντίστροφα και περιοχή διαχείμασης για πουλιά που μετακινούνται από βορειότερες περιοχές κατά τη χειμερινή περίοδο και βέβαια τόπο αναπαραγωγής. Παρατηρήθηκε ότι κύρια οι υγρότοποι της Ανατολικής Αττικής χρησιμοποιούνται από τα μεταναστευτικά πουλιά ως σταθμοί ξεκούρασης και τροφοληψίας, με ακόμα και τους μικρότερους υγρότοπους να φιλοξενούν μικρούς αριθμούς μεταναστευτικών παρυδάτιων και καλοβατικών πουλιών. Για τη διαχείμαση χρησιμοποιούνται κύρια οι μεγαλύτεροι σε μέγεθος υγρότοποι, με τις λιμνοθάλασσες να φιλοξενούν τον μεγαλύτερο αριθμό παρυδάτιων - καλοβατικών λόγω μορφολογίας τους και τη λίμνη Κουμουνδούρου τους μεγαλύτερους αριθμούς υδροβίων.

56

Η μακρόχρονη παρακολούθηση των υγρότοπων παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τους υγρότοπους, με πληρέστερους καταλόγους ειδών πουλιών να δημιουργούνται και να εκτιμάται καλύτερα η χρήση των υγρότοπων από τα μεταναστευτικά και διαχειμάζοντα πουλιά.

Αξιοσημείωτο γεγονός για το 2011 αποτελεί η περίπτωση του υγρότοπου Λουτρός, ο οποίος αναδεικνύει την αξία των εποχιακά πλημμυριζόμενων υγρότοπων, καθώς ο κατακλυσμός της περιοχής του υγρότοπου με νερό το 2011 όχι μόνο τον κατέστησε μεταναστευτικό σταθμό για τα πουλιά, αλλά χρησιμοποιήθηκε και ως χώρος φωλιάσματος για έναν αριθμό παρυδάτιων και υδροβίων πουλιών.

Ένα δεύτερο σημείο στο οποίο διαφέρει το 2011 σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές του προγράμματος είναι η αξιοποίηση στοιχείων που συλλέξαν οι εθελοντές του προγράμματος σε επισκέψεις εκτός των προγραμματισμένων. Αν και δεν συνεκτιμήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων η ανάλυσή τους είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μιας και οδήγησε στην σημαντική αύξηση των ειδών που έχουν παρατηρηθεί στον υγρότοπο. Οι προγραμματισμένες συστηματικές επισκέψεις επιτρέπουν τη στατιστική επεξεργασία και παρουσίαση των στοιχείων και σύγκρισή τους σε βάθος χρόνου, ενώ οι περιστασιακές επισκέψεις παρουσιάζουν την ακόμα μεγαλύτερη ποικιλία ειδών πουλιών, που απαντώνται στους υγρότοπους.

Σχεδόν όλοι οι υγρότοποι απειλούνται από παράνομες ενέργειες, όπως καταπατήσεις και μπαζώματα. **Θα έπρεπε να αποτελεί αυτονόητη προτεραιότητα της πολιτείας η οριοθέτηση, χαρτογράφηση και προστασία των υγρότοπων αυτών ως σημαντικό φυσικό απόθεμα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.** Η θεσμοθέτησή τους ως προστατευόμενων περιοχών από την πολιτεία θα πρέπει να είναι άμεση, καθώς οι οικολογικές τους λειτουργίες συνεχώς υποβαθμίζονται. **Άλλωστε, η οριοθέτηση και προστασία των μικρών υγροτοπων αποτελεί πια υποχρέωση της πολιτείας βάσει του νέου Νόμου για τη Βιοποικιλότητα που ψηφίστηκε το 2011.**

Πρέπει επίσης να τονιστεί εδώ η αξία και η σπουδαιότητα της «επιστήμης των πολιτών». Το θέμα της καταγραφής και της παρατήρησης φεύγει από τα στενά όρια

της επιστημονικής κοινότητας και εθελοντές χωρίς απαραίτητα σπουδές βιολογίας ή παρόμοιου αντικειμένου και καθαρά από μεράκι και προσωπικό ενδιαφέρον γίνονται παρατηρητές πουλιών, υιοθετούν μια περιοχή και συμμετέχουν σε προγράμματα καταγραφών παρέχοντας πολύτιμες πρωτογενείς επιστημονικές πληροφορίες - στη συγκεκριμένη περίπτωση για τους υγρότοπους της Αττικής.

57

Ψαλίδες και Βαρβάρες, Λιμνοθάλασσας Σκάλας Ωρωπού © Γ. Αλεξανδρής

7. Ευχαριστίες

Όλα τα στοιχεία και τα συμπεράσματα που παρουσιάζονται στην παρούσα αναφορά προέκυψαν χάρη στο ενδιαφέρον και την προσπάθεια που κατέβαλαν όσοι συμμετείχαν εθελοντικά στις καταγραφές του προγράμματος αυτού.

Ευχαριστούμε θερμά όλους τους συμμετέχοντες.

Κουκουβάγια, Υγρότοπος Βουρκάρι Μεγάρων © Αν. Νατσακάκος

58

Υγρότοπος	Παρατηρητές – Καταγραφείς
Εκβολές Κηφισού και Ιλισσού	Μιχάλης Κωτσάκης
Εκβολή Πικροδάφνης	Μιχάλης Κωτσάκης
Έλος Σχινιά	Χαράλαμπος Αλιβιζάτος Μιχάλης Κωτσάκης Αθανάσιος Φίτσιος Ειρήνη Αλεξανδροπούλου
Έλος Λούτσας	Σπύρος Σκαρέας Μιχάλης Μοσχόβης
Έλος Βραυρώνας	Λευτέρης Σταύρακας Νίκος Προμπονάς Νίκος Φωκάς Χρήστος Ανανιάδης Αλέξανδρος Butzbach
Ρέμα Ραφήνας	Σπύρος Σκαρέας Μιχάλης Μοσχόβης
Λιμνοθάλασσα Σκάλας Ωρωπού/ Εκβολή Ασωπού	Παναγιώτης Λατσούδης
Έλος Βουρκάρι Μεγάρων/ Υγρότοπος Πάχης	Ανδρέας Νατσακάκος Σταυρούλα Βιδάλη Λάμπρος Κατερινόπουλος
Λίμνη Κουμουνδούρου	Λευτέρης Σταύρακας Άνυ Κοριδά Κατερίνα Μπαλανίκα
Έλος Λουτρός	Πέτρος Πέτρου Χρήστος Βλάχος

8. Βιβλιογραφία

Cramp S, Simmons KEL (eds.) (1977 onwards) The Birds of the Western Palearctic . Vols I-V. Academic Press.

Snow DW, Perrins CM (1998) The Birds of the Western Palearctic. Vols I-II. Oxford University Press, 1998.

WWF, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (2008) Προκαταρκτική μελέτη διαχείρισης, προστασίας και ανάδειξης υγρότοπου Σκάλας Ωρωπού.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (2009) Η ορνιθοπανίδα στον υγρότοπο του Βουρκαρίου Μεγάρων, Ορνιθολογική Έκθεση.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Αρχείο αδημοσίευτων παρατηρήσεων/ καταγραφών.

ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. (2006) Μελέτη της ποιότητας νερού και ιζήματος στη λίμνη Κουμουνδούρου, Τεχνική Έκθεση.

Κύκνος, Λίμνη Κουμουνδούρου © Γ.Κόκκινος

Παράρτημα 1.

Είδη πουλιών του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα Πουλιά, που παρατηρήθηκαν στους υγρότοπους της Αττικής την περίοδο Νοέμβριος 2008 – Νοέμβριος 2011.

60

Είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας για τα Άγρια Πουλιά

Υγρότοπος	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
Εκβολές Κηφισού / Ιλισού	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	<i>Gavia arctica</i>	Λαμπροβούτι
	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος
	<i>Sterna hirundo</i>	Ποταμογλάρονο
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
Εκβολές Πικροδάφνης	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
Εκβολές Ραφήνας	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Anthus campestris</i>	Ωχροκελάδα
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Θαλασσοσφυριχτής
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς
	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακ
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότερυγας
Έλος Βραυρώνας	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης
	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς
	<i>Porzana parva</i>	Μικροπουλάδα
Έλος Λούτσας	<i>Anthus campestris</i>	Ωχροκελάδα
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Θαλασσοσφυριχτής
	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς

Υγρότοπος	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακ
	<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγας
Έλος Σχινιά	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Aquila clanga</i>	Στικταετός
	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροσαικινιάς
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοσαικινιάς
	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπατια
	<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης
	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροσαικινιάς
	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	<i>Chlidonias niger</i>	Μαυρογλάρονο
	<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός
	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	<i>Circus cyaneus</i>	Χειμωνόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοσαικινιάς
	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης
	<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς
	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροσαικινιάς
	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος
	<i>Larus minutus</i>	Νανόγλαρος
	<i>Pandion haliaetus</i>	Ψαραετός
	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Λαγγόνα
	<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής
	<i>Phoenicopter roseus</i>	(Ευρωπαϊκό) Φοινικόπτερο
	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)
	<i>Sterna hirundo</i>	Ποταμογλάρονο
	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρονο
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγας
Λίμνη Βουρκάρι Μεγάρων	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροσαικινιάς
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοσαικινιάς
	<i>Calandrella brachydactyla</i>	(Ευρωπαϊκή) Μικρογαλιάντρα
	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροσαικινιάς
	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Θαλασσοσφυριχτής
	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοσαικινιάς
	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης
	<i>Glareola pratincola</i>	(Κοινό) Νεροχελίδο

Υγρότοπος	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
	<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς
	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς
	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος
	<i>Larus genei</i>	Λεπτόραμφος Γλάρος
	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	<i>Larus minutus</i>	Νανόγλαρος
	<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής
	<i>Phoenicopterus roseus</i>	(Ευρωπαϊκό) Φοινικόπτερο
	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρωνο
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρωνο
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγγας
	<i>Vanellus spinosus</i>	Αγκαθοκαλημμένα
Λίμνη Κουμουνδούρου	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	<i>Buteo rufinus</i>	Αετογερακίνα
	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
Λιμνοθάλασσα Σκάλας/Ωρωπού	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Ψαθοποταμίδα
	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	<i>Calandrella brachydactyla</i>	(Ευρωπαϊκή) Μικρογαλιάντρα
	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Θαλασσοσφυριχτής
	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρωνο
	<i>Circus cyaneus</i>	Χειμωνόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης
	<i>Glareola pratincola</i>	(Κοινό) Νεροχελίδωνο
	<i>Grus grus</i>	(Ευρωπαϊκός) Γερανός
	<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς
	<i>Larus genei</i>	Λεπτόραμφος Γλάρος
	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	<i>Larus minutus</i>	Νανόγλαρος
	<i>Lullula arborea</i>	Δεντροσταρήθρα
	<i>Pandion haliaetus</i>	Ψαραετός
	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακ
	<i>Philomachus pugnax</i>	Μαχητής
	<i>Phoenicopterus roseus</i>	(Ευρωπαϊκό) Φοινικόπτερο

Υγρότοπος	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	<i>Pluvialis apricaria</i>	Ευρωπαϊκό Βροχοπούλι
	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)
	<i>Recurvirostra avosetta</i>	(Ευρωπαϊκή) Αβοκέτα
	<i>Sterna albifrons</i>	(Ευρωπαϊκό) Νανογλάρονο
	<i>Sterna hirundo</i>	Ποταμογλάρονο
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγας
Λιμνοθάλασσα Ψάθας		
	<i>Alcedo atthis</i>	(Ευρωπαϊκή) Αλκυόνη
Λουτρό		
	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	<i>Circus cyaneus</i>	Χειμωνόκιρκος
	<i>Egretta garzetta</i>	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς
	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης
	<i>Falco vespertinus</i>	(Ευρωπαϊκό) Μαυροκιρκίνεζο
	<i>Ficedula semitorquata</i>	Δρυομυγοχάφτης
	<i>Himantopus himantopus</i>	Καλαμοκανάς
	<i>Ixobrychus minutus</i>	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς
	<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος
	<i>Lanius minor</i>	Σταχτοκεφαλάς
	<i>Nycticorax nycticorax</i>	(Κοινός) Νυχτοκόρακας
	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	<i>Pluvialis apricaria</i>	Ευρωπαϊκό Βροχοπούλι
	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρονο
	<i>Sylvia nisoria</i>	Γερακοτσιροβάκος
	<i>Tringa glareola</i>	Λασπότρυγας
	<i>Vanellus spinosus</i>	Αγκαθακαλημάνια

Παράρτημα 2.

Είδη πουλιών του Κόκκινου βιβλίου των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), που παρατηρήθηκαν στους υγρότοπους της Αττικής την περίοδο Νοέμβριος 2008 – Νοέμβριος 2011.

Είδη του Κόκκινου Βιβλίου (2009)

Υγρότοπος	RedBook	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
Εκβολές Κηφισού / Ιλισού	NT	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σταρήθρα
	EN	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμνογλάρονο
Εκβολές Πικροδάφνης	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμνογλάρονο
	EN	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
Εκβολές Ραφήνας	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	EN	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	NT	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακας
	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμνογλάρονο
Έλος Βραυρώνας	VU	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	NT	<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός
	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
Έλος Λούτσας	VU	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	EN	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμνογλάρονο
	VU	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	NT	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακας
Έλος Σχινιά	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	VU	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	EN	<i>Chlidonias niger</i>	Μαυρογλάρονο
	NT	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)
	VU	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρονο
	EN	<i>Aquila clanga</i>	Στικταετός
	VU	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	EN	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
	VU	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	NT	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σταρήθρα
	VU	<i>Vanellus vanellus</i>	(Ευρωπαϊκή) Καλημάνια
	CR	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	NT	<i>Circaetus gallicus</i>	Φιδαετός
	EN	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	VU	<i>Anas querquedula</i>	(Ευρωπαϊκή) Σαρσέλα
VU	<i>Anas strepera</i>	Καπακλής	
Λίμνη Βουρκάρι Μεγάρων	CR	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	VU	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρονο
	VU	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	VU	<i>Larus genei</i>	Λεπτόραμφος Γλάρος
	EN	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος

Υγρότοπος	RedBook	Λατινική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία
Λίμνη Κουμουندούρου	EN	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
	VU	<i>Vanellus spinosus</i>	Αγκαθοκαλημάνια
	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	VU	<i>Glareola pratincola</i>	(Κοινό) Νεροχελίδονο
	NT	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σταρήθρα
	VU	<i>Tadorna tadorna</i>	Βαρβάρα
	VU	<i>Vanellus vanellus</i>	(Ευρωπαϊκή) Καλημάνια
	VU	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	VU	<i>Anas strepera</i>	Καπακλής
VU	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια	
VU	<i>Buteo rufinus</i>	Αετογερακίνα	
Λιμνοθάλασσα Σκάλας/Ωρωπού	EN	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	VU	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος
	VU	<i>Acrocephalus melanorogon</i>	Ψαθποταμίδα
	CR	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	NT	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	(Ευρωπαϊκός) Θαλασσοκόρακας
	VU	<i>Anas querquedula</i>	(Ευρωπαϊκή) Σαρσέλα
	NT	<i>Sterna albifrons</i>	(Ευρωπαϊκό) Νανογλάρονο
	NT	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σταρήθρα
	VU	<i>Glareola pratincola</i>	(Κοινό) Νεροχελίδονο
	NT	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος (της Μεσογείου)
Λουτρό	EN	<i>Larus melanocephalus</i>	Μαυροκέφαλος Γλάρος
	EN	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο
	EN	<i>Ardea purpurea</i>	Πορφυροτσικνιάς
	VU	<i>Recurvirostra avosetta</i>	(Ευρωπαϊκή) Αβοκέτα
	VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς
	VU	<i>Casmerodius albus</i>	Αργυροτσικνιάς
	VU	<i>Tadorna tadorna</i>	Βαρβάρα
	VU	<i>Larus genei</i>	Λεπτόραμφος Γλάρος
	VU	<i>Sterna sandvicensis</i>	Χειμωνογλάρονο
	CR	<i>Plegadis falcinellus</i>	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα
	VU	<i>Aythya nyroca</i>	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια
	VU	<i>Vanellus vanellus</i>	(Ευρωπαϊκή) Καλημάνια
	VU	<i>Anas querquedula</i>	(Ευρωπαϊκή) Σαρσέλα
	NT	<i>Alauda arvensis</i>	(Κοινή) Σταρήθρα
	NT	<i>Nycticorax nycticorax</i>	(Κοινός) Νυχτοκόρακας
VU	<i>Ardeola ralloides</i>	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς	
VU	<i>Vanellus spinosus</i>	Αγκαθοκαλημάνια	
VU	<i>Sterna nilotica</i>	Γελογλάρονο	
NT	<i>Sylvia nisoria</i>	Γερακοτσιροβάκος	
VU	<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος	
NT	<i>Lanius minor</i>	Σταχτοκεφαλός	
EN	<i>Chlidonias hybrida</i>	Μουστακογλάρονο	

Παράρτημα 3.

Καλύψεις γης Corine 2000

Κατηγορίες χρήσεων γής - Corine

1. Τεχνητές επιφάνειες

1.1 Αστική οικοδόμηση

- 111 Συνεχής αστική οικοδόμηση
- 112 Διακεκομμένη αστική οικοδόμηση

1.2 Βιομηχανικές, εμπορικές ζώνες και δίκτυα επικοινωνίας

- 121 Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες
- 122 Οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα και γεινιάζουσα γη
- 123 Ζώνες λιμένων
- 124 Αεροδρόμια

1.3 Ορυχεία, Χ.Υ.Τ.Α. και χώροι οικοδόμησης

- 131 Χώροι εξορύξεως ορυκτών
- 132 Χώροι απόρριψης απορριμάτων
- 133 Χώροι οικοδόμησης

1.4 Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πράσινου

- 141 Περιοχές αστικού πράσινου
- 142 Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής

2. Γεωργικές περιοχές

2.1 Αρόσιμη γη

- 211 Μη αρδεύσιμη - αρόσιμη γη
- 212 Μόνιμα αρδεύσιμη γη
- 213 Ορυζώνες

2.2 Μόνιμες καλλιέργειες

- 221 Αμπελώνες
- 222 Οπωροφόρα δέντρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς
- 223 Ελαιώνες

2.3 Λιβάδια

- 231 Λιβάδια

2.4 Ετερογενείς γεωργικές περιοχές

- 241 Ετήσιες καλλιέργειες που συνδέονται με μόνιμες καλλιέργειες
- 242 Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας
- 243 Γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης
- 244 Γεωργο-δασικές περιοχές

3. Δάση και ημι-φυσικές περιοχές

3.1 Δάση

- 311 Δάσος πλατυφύλλων
- 312 Δάσος κωνοφόρων
- 313 Μικτό δάσος

3.2 Συνδυασμοί θαμνώδους και/ή ποώδους βλάστησης

- 321 Φυσιικοί βοσκότοποι
- 322 Θάμνοι και χερσότοποι
- 323 Σκληροφυλλική βλάστηση
- 324 Μεταβατικές δασώδεις - θαμνώδεις εκτάσεις

3.3 Ανοιχτοί χώροι με λίγη ή καθόλου βλάστηση

- 331 Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές
- 332 Απογυμνωμένοι βράχοι
- 333 Εκτάσεις με αραιή βλάστηση
- 334 Αποτεφρωμένες εκτάσεις

4. Υγρές ζώνες

4.1 Εσωτερικές υγρές ζώνες

- 411 Βάλτοι στη ενδοχώρα

4.2 Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες

- 421 Παραθαλάσσιοι βάλτοι
- 422 Αλυκές

5. Υδάτινες επιφάνειες

5.1 Χερσαία ύδατα

- 511 Ροές Υδάτων
- 512 Συλλογές υδάτων

5.2 Θαλάσσια ύδατα

- 521 Παράκτιες λιμνοθάλασσες
- 522 Εκβολές ποταμών
- 523 Θάλασσα και ωκεανός

Αίτηση Συμμετοχής στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της Ορνιθοπανίδας των Υγροτόπων της Αττικής

Επιθυμώ να συμμετάσχω στο Πρόγραμμα Παρακολούθησης της Ορνιθοπανίδας των Υγροτόπων της Αττικής

Όνομα:	Επώνυμο:
Διεύθυνση:	Τηλέφωνο:
Κινητό:	Διεύθυνση email:
Επάγγελμα:	
Έχετε εργαστεί στο παρελθόν σε προγράμματα εθελοντικής εργασίας; Αν ναι σε ποια;	
Ποιόν υγρότοπο σας ενδιαφέρει να παρακολουθήσετε;	
Έχετε εμπειρία στην αναγνώριση πουλιών;	
Τι σχέση έχετε με τον υγρότοπο που έχετε επιλέξει; (Κάτοικος περιοχής, συχνός επισκέπτης, άλλο)	
Είστε μέλος ή συμμετέχετε σε συλλόγους, ομάδες πολιτών που δραστηριοποιούνται στον εν λόγω υγρότοπο; Αν ναι σε ποιόν/α;	
Έχετε:	Κιάλια ☐ Τηλεσκόπιο ☐

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Βασ. Ηρακλείου 24, 10682, Αθήνα, Τηλ/Fax: 210 8228704, 210 8227937, e-mail: info@ornithologiki.gr

Κομνηνών 23, 54624, Θεσσαλονίκη, Τηλ/Fax. 2310 244245, e-mail: thess@ornithologiki.gr

www.ornithologiki.gr